books2ebooks.eu

Hervigius Johs.

En nyttig Bog om Bier

hvorledis med dennem skal handlis oc omgaais af egen Forfarenhed og flittig Observation colligeret oc sammenskreffven effter den Maneer oc made, som her udi Danmarck nytteligst oc gaffnligst befindis

Kbh.
1649

eBøger fra dit bibliotek via
eBooks on Demand

digitaliseret via
Det Kongelige Bibliotek

Tillykke med din eBog

Du har modtaget en eBog via **Det Kongelige Biblioteks EOD-service**.
Vi håber, du vil finde den både nyttig og let at anvende. eBogen er leveret til dig som en søgbar PDF-fil, og det giver dig nogle særlige anvendelses-muligheder.

Hvordan du bruger eBogen

Læse på din skærm

Du kan åbne og læse eBogen via din almindelige PDF-reader, der ligeledes giver dig mulighed for at bladre mellem siderne og zoome i teksten.

Udskrive på din printer

Du kan skrive hele – eller enkelte sider af - eBogen ud på din egen printer.

Gemme på din computer

Du kan let gemme eBogen på din private computer, USB-nøgle eller diskette.

Søge tekst

Du kan søge efter ord, dele af ord eller hele sætninger, i eBogen ved at bruge PDF-Reader'ens indbyggede søgefacilitet. Denne finder du ved at klikke på ikonet "Search" , eller trykke på tastaturknapperne [Ctrl+f].

Kopiere og genbruge tekst

Du kan kopiere tekst fra eBogen ved at klikke på ikonet "Select toolbar" , indramme den tekst, du ønsker kopieret og trykke på tastaturknapperne [Ctrl+c]. Du indsætter teksten, hvor du ønsker det, ved at klikke [Ctrl+v].

Kopiere og genbruge billeder

Du kan kopiere billeder fra eBogen ved at klikke på ikonet "Snapshot Tool" og indramme billedet, du ønsker kopieret. Du indsætter billedet, hvor du ønsker det, ved at klikke [Ctrl+v].

Betingelser for brug

Bruger du eBøger fra Det Kongelige Biblioteks EOD-service accepterer du samtidig de betingelser, der knytter sig til brugen af disse pdf-filer. Den vigtigste af disse betingelser er, at du kun må anvende eBøgerne til personlig ikke-kommerciel brug.
Læs alle betingelserne på http://books2ebooks.eu/odm/html/kb/da/agb.html

En nyttig Bog

Om Øser /

Hvorledes med dennem skal handlis oc omgaais.

Af egen Forfarenhed oc flittig observation colligeret oc sammenskreffven effter den Maneer oc made som her udi Danmarck nytteligst oc gaffnligst befindes.

Aff JOHANNE HERVIGIO B. R.

I Kiøbenhaffn/paa Jørgen Holstis B. bekostning/1649.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

B.R.H.

Erlige/ Velvise oc Velfornemme Mænd/
Samptlige Borgemestere oc Raad udi Roeskild/ sampt Kongelige Mayt. Byfoget oc Byskriffver.

Peder Nielsøn Borgemester.
Christen Steensøn Borgemester.
Jacob Andersøn Raadmand.
Herman Haas Raadmand.
Jørgen Jørgensøn Raadmand.
Knud Steensøn Raadmand.
Samuel Samuelsøn Byfoget.
Søffren Raßmussøn Byskriffver.

Mine Gunstige Patroner alle i Allmindelighed oc hver i Særdelished/ ynsker jeg GVds Naade oc Venskab/ JEsu Christi Kierlighed/ oc den Hellig Aands Fred oc deelactighed/ oc betacker en hver paa det ydmygste/ for megen Aris Bevißning oc mange Velgierninger/ som mig aff min gunstig Offrighed nu i mange Aar er bevist/ oc endnu dagligen bevisis/ GVd allermæctigste dem saadant rigeligen med Sundhed/ Fred/ Lycke oc Velstand naadeligen belønne/ oc under hans faderlige protection til Siels oc Liffs Velferde lenge oc vel spare oc bevare.

DEr læsis/ gunstige oc fromme Patroner oc Befordrer/ Exod. 25/ oc 35 Capitler/ hvorledis Gud allermectigste/ lod Israels Børn ved Mosen tilsige/ at en hver

aff dem baade Mand oc Qvinde velvilligen skulle frembringe til den hellige Tabernackels Bygning / hvis de kunde formaa aff Guld/Sølff/oc Ædelsteene/Kaaber/hvit oc guult Silcke/Skarlagen/Rosinrød/Olie til Lampen/Specerj til Røgelse oc Salve/ rødactige Vedreskind/Grefflingeskind/ Gædehaar oc Fyrtræ. Disse Gaffver/ enddog de i deris Værd oc eminentz haffde stor differentz oc Vnderskeed / saa vaare de dog alle brugelige til den hellige Tabernachels Bygning / oc bleffve siden ved Mosen alle indviede oc helliggiorde. Saa maa jeg her vel bekiende om mig oc disse mine ringe Observationibus om Bjer; thi jeg oc her med den gemeene Nytte oc Gaffn vilde hielpe befordre. Men jeg befinder hos mig/ey Guld/Sølff eller Ædelsteene/det er/Ingen høyberømmelig Lærdom eller Skriffter til Guds Ære oc min Næstis Nytte at Befordring. Ingen Kaaber eller Jern/ det er/ Ingen Mact / Styrcke eller Myndighed / min Næste at forsvare imod Last oc Offvervold. Ingen Skarlagen/ Rosinrød eller Silcke/ det er / Ingen Dignitet, verdslig Anseelse eller Pral. Ingen Olie/ Specerj eller Røgelse/ det er/ Ingen geistlig / gudelig eller hellig Lærdom / hvor med Kircken eller Guds Menighed kunde være betient. Ingen Vedreskind / Grefflingskind eller Fyrtræ/det er/ Ingen Eyedom eller Forraad til at huuse de fremmede udi/eller klæde de nøgne med. Dog alligevel paa det jeg icke skal aldelis komme tomhændet frem for Gud oc Meenigheden / da haffver jeg forfattet oc colligeret nogle ringe-actende Gædehaar / det er / den ringe Lærdom om Bjer/ hvorledis mand med dem skal handle oc omgaa / saadan som her i Landet best kunde beqvemme sig / alt i den gode act oc Mening / min Næste der med at tiene / oc det paa det allerenfoldigste / sandfærdigste / oc saaledis som jeg det selffi Sandhed haffver befundet. Hvorfor jeg oc befryeter denne liden Bog/ dis fleere Bagtalere skal bekomme/ saa jeg vel behøffver at opsøge nogle trofaste Patroner / som den

imod

imod Calumnianter kand hanthæffve oc forsvare / hvor jeg nu som en udlændisk oc fremmet Mand / sandelig ingen bedre til den viste at finde / end min egen gunstig Øffrighed / helst fordi at fast en hver aff dem synderlig Bjerne elsker / oc aff egen Forfarenhed her om allerbest veed at dømme / oc der offver at holde / at den under deris Forsvar aff Calumnianter kunde blissve u-anfectet. For det Andet haffver jeg fordristet mig til / Borgemester oc Raad denne liden Bog at dedicère, paa det jeg min tilbørlig Tacknemmelighed mod min gunstig Øffrighed / i nogen maade kunde giffve tilkiende for det meget Gode mig nu i mange Aar aff dem / alle oc en hver i Særdelished er bevisst.

Hvorfore jeg paa det ydmygeligste ombeder / at de denne min ringe Bog oc dristige Dedication vilde sig lade befalde oc gunstig i beste Meening optage / oc aff mig som et ringe Tacknemmeligheds Tegn annamme / oc saa fremdelis med god Affection oc Befordring her efter som tilforne / blissve mig gunstig oc bevaagen. Vil her med dem alle oc en hver særdelis / med Hustru / Børn oc alt andet Kiærthaffvende til timelig oc evig Velferdt / GUD allermectigste i Vold troligen haffve befalet. Skreffvet udi Roeskild den 4 Decemb. Anni 1648.

E. V. V.

Ydmygligste oc Tienstvilligste

Hans Herwigk B. R.

Til Læseren.

GUnstige Læser / oc kiere Medbroder udi vor HErre Christo / enddog der haffver mange fornemme oc lærde Mænd skreffvet om Bjer / oc det i atskillige Sprock / saa haffver jeg endnu ingen seet / som paa Danske Tungemaal haffde skreffvet noget aff egen erfarenhed / men den ene haffver taget oc skreffvet udaff den anden Autoris Skriffter / hvilcke Autores haffver leffvet udi fremmede langt-fraliggende varme Lande / saa det paa samme Steder langt anderledis haffver sig med alting / end her i disse Nordiske kaalde Lande. Hvorfor deris Lærdom at efterfølge / her hos os ingenlunde vil angaa / oc derfor den gemene Mand en ringe Gaffn aff saadanne Skriffter kand hafve. Oc enddog der vel findis aff Geistlig oc verdslig Stand mange fornemme Folck her i Landet / som meget omgaaes med Bjer / oc vel bedre her om kunde skriffve / end jeg enfoldige Embedsmand / saa ere dog de fleeste med andre victige Bestillinger forhindrede / saa at de icke alting saa nøye kunde acte. Jeg haffver oc offte aff Bønderne oc andre enfoldige Folck fornommen gandske underlige Meninger / nogle haffver hafft Bjer i langsommelig Tid / oc troer dog icke at de haffver nogen Vjser eller Konge. Andre meener at Bjer bygge deris Kager fra Bonden op ad. Somme haffver deris Kuber nederst tilluckte / saa de

ey kand see hvad Bjerne der i bestiller. Hvorfor jeg mig haffver foretaget paa nogle Aarstid alting derom paa det flittigste at erfare / haffver oc offverlæst gode Autores som skriffver her om / oc conferêret deris Meening med den Handel / som her er brugelig. Jeg haffver oc med Flid nogle Aar holdet somme Bikuber altid obne / oc icke klint dem til / paa det jeg jo hver dag kunde beskue hvorledis det gick til med dem / saa jeg haffver hafft saa stor Lyst til dem / at jeg mestendeel om Sommeren haffver Dagen offver ligget hos dem / haffver saa efter Haanden optegnet / hvis nødvendigt haffver været at observêre, haffver oc tit oc offte conversêret med dem som med Bjerne omgaaes / oc der om haffver god Forstand. Det haffver jeg saa holdet paa 23 Aars Tid / saa at mange got Folck haffver raadført sig med mig i Bjehandel. Jeg er oc offte bleffven ombedet / at jeg der om noget vilde sammenskriffve / oc meenige Mand til Gaffn paa Trycken lade udgaa / hvilcket jeg nu haffver tænckt at efterkomme. Derfor paa det en hver kunde fatte min Meening / haffver jeg skreffvet det paa det allerenfoldigste mig mueligt vaar / oc er her icke alle Lands Maneer i denne Tractat befattet / men ickun hvordan her i Landet allerbest med Bjerne skal omgaaes. Derfor er denne Tractat icke skreffvet for dem som paa alle Lands

Ma-

Maneer her i er erfare. men den er skreffvet meest for dem som sig her udi gierne vilde lade undervise. Thi alt hvis her i findis antegnet/befindis saa i Sandhed/ saa en hver sicker det maa effterfølge. Oc dersom der findis noget her udi/ hvor paa der kunde tviflis/ er jeg erbødig det i Gierningen oc synligen at bevise / naar nogen det aff mig vorder begierendis. Er der oc forseet noget/da beder jeg den gunstige Læser/hand det self vilde corrigêre, oc de got Folck som det bedre forstaar end jeg/ vil jeg her med giffve Anledning / at bringe en bedre oc fuldkommeligere Bjebog paa Banen/thi saadanne got Folck som det bedre forstaar/aff dennem vil jeg gierne lade mig undervjse / men Momus oc Zoilus maa deris Discurs for sig self beholde/indtil de self det kand bedre mage end jeg. Befinder jeg nu at Læseren her med bliffver tient/ skal denne Tractat / naar hand bliffver oplagt igien / bliffve formeret oc forbedret. Her med vil jeg haffve den gunstig Læser Gud allermectigste i vold befalet. Skreffvet i Roeskild den 4 Decembris/Aar 1648.

Hans Herwigk.

Om

Det første Capitel.

Om Bjernis Hypperlige Dyder/ oc hvor mange slags der findis udi hver Kube.

MAnge aff de gamle Vjse haffve anvendt stor Fljd til at beskriffve Bjernis Natur oc skiønne Dyder/ som er: Deris Ypperlighed/ Retfærdighed/ Kyskhed/ Flittighed/ indbyrdis Kierlighed/ Vnderdanighed/ Forsictighed/ Sparsommelighed/ Behendighed/ Oprietighed i deris Ordning oc Politi/ Mandhafftighed til at forsvare sig imod deris Fiender oc endelig deris store Gaffn oc Nytte. Oc vil jeg icke tro at noget andet umælende Creatur/ enten Diur/ Fugl/ Insect eller Orm sig i Sandhed aff saadanne Dyder kunde berømme/ uden Bjerne allene; hvorfor de med all rette kand kaldis de ypperligste smaa Fugle for alle andre Fugle.

Bjer beskrifvis af 12 Dyder.

1. Bjer ere de ypperligste smaa fugle.

Saa ere de oc frem for alle andre Fugle meget retfærdige/ saa de aldrig giør nogen Vret/ men hvis de

2. Ere de retfærdige oc giør ingen Yeret.

behøffve det sancke de oc forhverffve rædelige/paa saadan Maneer / at icke mange det kand begribe / hvor fra de bringe det / oc jo meere de findis paa Træerne oc Blomsterne udi Hawen/ jo meere Fruct maa mand paa samme Træ forvente/ oc om nogen vilde beklage sig/ at de giorde hannem Skade paa sine Bjer eller Honning / saa tage de ickun deris eget/oc skal mand regne det deris Flittighed til/saa at/ dersom mand sit Honning icke for dennem vel forvarer/da henter de deris eget igien/hvor de finde det.

3. Ere de kyske.

Iblant alle leffvendis Creatur paa Jorden / ere der ingen saa kyske som Bjer; thi aldrig saae der nogen at de beblander sig / som andre Insecter / Fluer eller andet / men som alle Philosophi meene / da ere de alle et slags / saa der er hvercken Hand eller Hun iblant dem / men de føder alle / oc bliffver / paa deris Maneer / fructsommelige udaff Blomster oc andre fuctige Steder / hvor om meere siden skal talis.

4. Dueligee oc flittige.

Deris Dueligheed / Flittighed oc Arbeydsomhed er icke nock som at beskriffve / thi de lade sig aldelis ingen Møye eller Arbeyd fortryde/ ere aldrig lædige/ uden om Vinteren/de tage flittig vare paa deris Arbeyde aarle oc silde/ hver paa det som den er bestillet til aff Viselen / de unge stercke Bjer maa flyffve langt bort efter Gummi oc Voxbaand/at bygge oc fæste deris Verck med; andre efter deris nutriment som er et Pudder aff mange slags Farffve / oc føre de det uden paa deris Been / hvor de afle de smaa Orme eller unge Bjer: Andre hente Vand: Andre hente Honnig: Nogle komme med smaa Halmstraa/som Avner aff Byggx/det legge de udi Voxet som Bielcker; Andre hente Axelskab aff Vogne/ til at kline

Hul

Hue oc Sprecker til med; Andre bliffver hiemme oc forarbeyde hvis de andre indføre: Nogle holde Vact udi Flyffvehullet: In summa, de bliffve ingen tid trætte eller kæde aff Arbeyde / oc maa heller ingen Vanfør eller Leddiggænger lidis lenge hos dem / de slæbe dem ud for Kuben / oc kaste dem fra sig.

Deris Kierlighed oc venlig Omgengelse / icke alleniste imod Kongen / men end ocsaa mod hver andre indbyrdis / giffver sig nocksom tilkiende; thi enddog den ene arbeyder meere oc strengere end den anden / saa seer mand dog aldrig / at de som høre sammen udi en Kube / nogen tid bliffve u-enige / men den ene lader den anden gierne gaa paa sig / holder oc hielper hver andre / stride oc miste deris Lifff for hver andre / oc er en hver aff dem altid ferdig til at tiene den anden. 9. Kierlige oc samdræctige.

Imod deris Herre oc Konge er en hver aff dem saaledis med Kierlighed betagen / at de oc aldelis intet passe paa sig selff / skøtte intet om deris Lifff / ere hannem hørige oc lydige / følge hannem hvort hand vil hen / leede hannem / bære hannem / nære oc forsørge hannem / stride for hannem / oc forsvare hannem / skiule hannem / at ingen skal see hannem / eller giøre hannem noget Ont / oc naar der gaar nogen Mangel paa / saa at de fattis Spise / da døer de før alle aff Hunger / førend nogen skulle æde aff det Honnig / som de hannem til sin Spise haffver forvaret: Oc kommer hannem noget til / saa hand døer / enten aff Siugdom eller anden Hendelse / da arbeyde de icke meere / æde eller dricke icke meere / men sørge sig effter haanden allesammen til døde / hvor om paa sin Sted meere skal formeldis. 6. Lydige oc underdanige.

7. Vise oc forsictige.

Bjerne ere oc frem for andre smaa Fugle meget vise oc forsictige udi alle deris Anslag/ oc meget konstige oc behendige med deris Arbeyde / saa de veed vel at tage vare paa Tiden / oc aldelis ingen Tid eller Leylighed forsømmer/ de veed meget ordentlig oc vel / hvert paa sin Steed at forvare oc giemme / indtil de det behøffver / oc naar der vil komme Regn/ veed de det alt tilforne/ saa de komme i Hobetal hiem aff Marcken/ førend det fanger an at regne.

8. Sparsommelige.

Om Vinteren legge de sig ordentlig hos hver andre/oc tære aff deris Forraad/ meget sparsommeligen/ oc alt fra nederst op ad. Viselens Hønnig er allerøffverst i Spitzen paa Kuben / ved det rører ingen uden hand allene / oc saa lenge de ligge saa stille udi Vinterleye / fortære de saa got som intet; men naar de begynde at flyffve ud/da tære de noget rundeligere.

9. Konstige oc behendige.

De ere i deris Arbeyde saa konstige oc behendige/ saa de hver Kage sit Rom affdeeler i første Begyndelse/ at siden / naar Kuben bliffver fuld / staar det saa ordentlig oc konstig / at ingen Billedhuggere med Circul eller Vinckelhage/ kand giøre dem det effter; De høre / seer oc lucte saa skarp/ at det icke kand udsigis/ de gaae/ flyffve oc klyffve/ saa behendige fra neden op / lige saa velsom fra offven oc ned / saa ingen skal giøre dem det effter.

10. Holder god Ordning oc Politi.

Deris Ordning oc Politi kand ingen nocksom sig offver forundre/thi en hver aff dem / effter som hun kand taale oc er sterck til/bliffver hende ocsaa Arbeyd paalagt/ hvor om tilforn noget bleff talt. De ældste oc svageste bliffve hiemme/oc forarbeyde effter Viselens Anvisning/ hvis de unge oc stercke hente langt fra; nogle holde Vact imod fremmede Bjer / oc andre skadelige Orme; naar

de

deoe drager ud aff Kuberne / da skeer det med god Ordning / oc tøffver effter hver andre uden for Kuben / indtil den gandske Hob i Lufften bliffver forsamlet / som siden i det tredie Capitel meere om formeldis. De holde oc god Justitz iblant dem selff / affskaffe alle Lædiggængere mod Vinteren / driffver Vandbierne ud fra sig / oc naar der døer nogen / føre de dem langt fra Kuberne / det Lengste de kand / paa det der ingen Vlyst hos dennem skal foraarsagis.

De ere oc strjdbare / mandhafftige oc uforsagede til at forsvare deris Konge oc Bolig / holde tilsammen / oc hielpe hver andre; naar en aff dem sticker / da giffver hun en usædvanlig Røst fra sig / oc der til en sterck oc ram Luct / paa det de andre Bier det skal fornemme / oc alle som det fornemmer aff dem / ere færdige at komme til hielp / hvorfor det er raadeligst / om nogen bliffver stunget aff en Bj / at hand snart gaar langt fra de andre / om hand vil icke haffve meere.

11. Strjdbare / mandhafftige oc uforsagede

Hvad nytte de gaffn de giør for deris Herre oc Hosbond / kand paa dette sted icke nock udførligen berettis / thi de ere saa got som u-mistelige Creature. Thi skulle de aldelis ombæris paa disse fire steder; Nemlig i Kircken / i Apotecket / i Køckenet / oc i Kielderen / da skulle deris Arbeid vel saugnis; oc skulle deris liflig dulce nectar, oc søde Honning ickun paa Apotecket aff ald sin brug beskriffvis / da kunde der bliffve en temmelig Bog deraf / oc Voxet i lige maade; saa veed en hver forstandig Huusmoder oc vel / hvor til de ere nyttelige udi Husholdning / derfor giøris icke behoff paa dette sted vider derom at tale.

12. Bjernes Nytte oc Gaffn.

Bjerne ere 3de slags i hver Kube.

Vdi hver Hob / Sværm eller Kube findis trende slags Bjer / nemlig: Viselen / aff hvilcke der er en eller tu / udi somme effter sværme er der vel 4 / 5 / eller meere / dog bliffver de svagiste strax ihiel Bidt aff de sterckiste / undertagen en / oc undertiden tu / Dog haffver ickon en alleene Regimentet; De andre ere Vandbier / disse Arbeide intet / men ickon om Sommeren fortærer / om Vinteren Jagis de ud / oc er af dem i samme Kuber en gandske Hob / dog icke saa mange som aff de Arbeidendis Bjer / hvilcke ere det tredie slags oc fleeste / oc jo fleere af dennem findis udi en Sværm eller Kube / jo bedre det er / oc jo bedre bliffver samme Kube aff Honnig oc forraad.

Det anden Capittel.

Om Bjernis Fødzel oc Ankomst / oc naar de skal settis eller flyttis ud.

Naar Bjer skal sættis ud eller flyttis.

Iprst om Vaaren naar Solen begynder at skinne noget Varm / da setter mand Bjerne ud til deris Arbeid / oc lucker op for dem som mand haffver hafft inde i Huuse Vinteren offver / hvilcket pleier at skee sidst udi Tormaanet hen ved Mariæ Bebudelsis Dag i Fasten / thi saa lenge pleier de at ligge stille i Vinterleje / oc da kand mand flytte dem hen hvor mand vil / men strax de begynder at slyffve ud / venner de dem til en viß Fluet / til oc fra / hvilcken de siden holder Sommeren offver / saa om mand dem da vilde flytte aff steden / haffve de stor forhindring der aff / thi de søger altid til samme sted: Jeg haffver seet at der aff Fornødenhed nogle Bje Kuber i en Haffve er flyttet fra et sted til

et

et andet/ da haffver Bjerne søgt det gamle sted/ oc lagt sig udi Klumpetal paa Jorden i Græsset som Kuben tilforn offven stod / oc ville icke søge til deris egen Kube/ enddog Kuben vaar fuld aff Honnig.

Effter at Bjerne ere fløyne ud kand man icke flytte dem.

Det første de kand faae Vand oc det er optøet om Vaaren/ begynder Bjerne strax at Arbeide/ oc drager oc suger aff stille staaentis Potter oc Møddinge Pøle/ oc deslige fuctige stæder/ hvor udaff de bliffve paa deris vjs Fructsommelige; Samme sin Sæd setter Bjen/ allerbaggerst i Hullet paa Vox Kagen/ oc er det at see til/ som de hvide Orme/ hvilcke Spifluer plejer at sætte paa Kjød om Sommeren; paa dette setter hun det Pudder som hun fører paa sine Been; indtil hvilcket er gandske fuldt; Der effter kliner hun Hullet tæt til/ saa udaff deris Humsen foraarsagis inde hos dem en lisslig oc Naturlig varme altid / at mand oc kand finde det i Flyffve Hullet naar mand holder Ansiccet nær til/ oc bliffver det siden en liden hvid leffvendis Madicke inden 24 Timer/ er lige som de smaa Madicker udi Ost/ som kaldis springmadicker: Dette æder om sig aff dette Pudder som er inde i hullet hos den/ oc blifver inden 4 Dage saa stor som en Bj/ siden bider den et lidet Hul paa Logget offver Hullet/ oc recker sin Mund ud/ strax giffver de Gamle Bjer den Honnig at dricke aff deris Mund; siden begynder Vingerne at skillis fra Kroppen/ oc da er det endnu hvit/ bliffver saa Dag fra Dag meere graa/ indtil 9 Dage ere forløbne/ bider sig saa selff ud/ ligesom en Fugl aff Egget. Oc er det da varm Soelskin/ da løber de strax imod Solen/ oc de Gamle løbe omkring dennem/ oc putze dennem paa Kroppen/ oc bide aff Kroppen oc Vingerne/ alt ureent som der henger paa; strax flyer den op fra Kuben/

Huorledes Bjer føde deris Puger.

En Bj blifuer fød inden 9 Dage.

pen-

Huorledis de unge Bjer lære at kiende deris Rube.

vender altid Hoffvedet mod Kuben oc flittig beskuer alting; giør først en liden Kreds / runden om i Flucten / den giør hun jo lengre jo videre / indtil hun kommer høyt op i Lufften / der med søger hun Marcken / oc aff sin medfødde Natur / kommer hun icke tomhændet tilbage igien.

Naar hun nu kommer hiem aff Marcken / da giør hun først i Lufften en stor Kreds / den giør hun jo lengre jo mindre / kommer Kuben altid nærmere oc nærmere / oc nøye beskuer alting / indtil hun kommer til Flyffvehullet / som hun kom udaff. Oc maa der staa saa mange Kuber paa Steden som der kand / dog finder hun den som hun er kommen ud aff. Dette er de rette arbeydendis Bjers Maneer / hvorledis de fødis / oc haffver en hver Bj to Vingeblade paa hver Side / oc Braadde at forsvare sig med. Men Vandbjer haffve ingen Braadde / de haffve oc større oc bredere Vinger end de gode Bjer / ere meget tyckere oc feedere / de fødis paa samme Maneer som de rette Bjer / dog kand mand kiende hvert Hul paa Kaagerne / hvor en Vandbj skal bliffve / thi de ere høye udbygget / oc toppet uden for de andre Hul / som de rette Bjer fødis udi. Disse forskaffer Viselen paa det sidste / naar hand aff Bjer oc Honnig er rig nock / at fødis ret imod Sværmetiden. De arbeyder slet intet / holder sig altid Viselen nest / oc med deris høye Røst oc Brumlen / giffver tilkiende paa hvad sted Kongen er i Hoben naar de sværme / ellers om Aaret seer mand dem intet / uden i Sværmetiden / om Dagen naar Klocken er 10 slagen / oc til 4 slet om Affteenen / naar Solen skinner varmest.

Vandbjernis Bestilling oc natur.

Disse

Disse kalder Plinius Kongens Trompeter / thi altid vil de være nest hos hannem / som nogle Drabantere; andre meene at de aff Viselen skal være forordnet til at foraarsage en stadig Varme inde hos de unge Bier / oc kalde dem Liggebier.

Naar nu Sværmetiden er forbigaaen / da kand mand legge dem øde / hvo der haffver stunder til / thi Bierne legge dem selff øde mod Vinteren / eller driffver dem ud fra sig / saa de haffver offte saadan en Jact med dem / ungefer ved S. Michels Dag / at hvo der icke veed hvad de bestiller / icke andet meener / end de vil ud aff Kuben / oc flyffve bort allesammen / oc hvor store oc stercke de siunis / dog kand de andre Bier legge dem øde.

Vandbier uddriffvis mod Vinteren.

Naar nu den gamle Visel aff Honnigbier / Drener / da begynder de alle at glæde sig / oc der aff begyndis om Afftenen udi Kuberne en høy Røst oc stor Brumlen / for paa andre Tider om Aaret / saa lader den gamle Visel da bygge et Visselhuus / det henger ned ad / oc er skabt ligesom et Agerne eller Fingerbølle / oc er saaledis giort / at de kand løbe runden omkring det / enten midt paa en Kage som de bryde Hul igiennem / eller der er rom allernederst paa Enden aff Kagen; udi dette Viselhuus sætter Viselen sin Sæd / saa fylder Bierne det op med Pudder / som tilforn bleff sagt / oc lucker det saa tæt til / oc ligger saa runden der omkring / indtil den unge Visel er skabt oc fuldkommen. Naar hand nu er udgaaen / lider den Gamle hannem icke ret lenge i Kuben hos sig; nogle gamle Visseler ere oc saa onde / at de bider de unge ihiel / det første de bliffve skabte; saa kand det oc komme / at den første Visel bliffver vanskabt / halt / oc enten fattis en Vinge eller Been; sligt opholder oc for-

Huorledis Viselen bliffver sød

Hvorfor Bjerne henger lenge uden Kuberne oc vil icke sværme.

hindrer Bjerne/at de offte henger lenge uden for Kuberne/i store Hobetal/oc vil dog icke sværme. Det volder at de haffve ingen ung Visel: Naar det saa slaer dem feyl første gang/ da sætter de en heel Hob Viselhuse/at der undertiden 4/5 eller fleere udkommer tillige. De ere de Sværme/som haffve fleere end en Visel/meere urolige end de andre; thi somme Bjer henger effter den ene/ oc somme effter den anden Visel/ naar de sværmer: Men naar de ere stockede/ da dræber den stercreste strax de andre/ saa mand tit oc offte finder døde Viseler paa Stolen/ førend mand en gang flytter Sværmen paa Stæden som den skal blifve staaendis.

Den stercreste Visel biider de andre i hiel.

Hvorledis Viselen er skabt.

Viselen er paa sin Skabning meget deyligere end andre Bjer/hand er nogle Leed længre bag til end de andre/ oc spitzere ud mod Enden/ er oesaa for paa noget længre/haffver høye lange Been/oc stackede smaa Vinger/ de staar icke saa meget offver ende som de andre Bjers/men ligge ud med Kroppen/naar hand staar stille oc icke flyffver/ er icke saa raandet med Streger offven paa Kroppen/men Kobberbrun offven paa/neden paa Buggen oc Beenene er hand ligesom hand vaar forgylde/saa glimrer hand; oc naar hand gaar iblant de andre Bjer/ da slæber hand noget bag til frem for de andre/saa hand er meget god at kiende.

Hvorledis Vandbjer ere skabte.

Der imod ere Vandbjerne eller Drenerne bag tyckere end for/ haffver store bræde Vinger oc stunis som de haffde nogle smaa guule Haar allerbagerst/ oc ere de større end Viselen.

Viselen haffver Braad/ men sticker icke der med.

Viselen haffver oc en Braad som de arbeydendis Bjer/ men aldrig biuder hand sig til at sticke der med/ paa det hand icke skal omkomme; thi hvilcken Bje som sti-

sticker / den mister strax sin Brod / oc slæbes Indvollen udaff Bjen med Brodden/saa det koster hendis Liff. Oc enddog Viselen intet arbeyder / enten inden eller uden Kuben/saa er hand dog aldrig ledig eller stille/ men vandrer altid omkring i Kuben/ oc vjser an hvorledis all Bjernis Arbeyde skal anstillis / oc alle Forraad hvert paa sit Sted forvaris/ saa Bjerne foruden Visel slet intet kand arbeyde/eller i Længden blijffve ved macht/undertagen saa lenge Sværmetjden varer. Thi paa den Tjd kand Bjerne/som ellers ere vel stercke/giøre sig selff en Visel/ som i det 7 Cap. om formeldis.

Men kommer Viselen paa andre Tjder om Aaret noget til / saa hand døer; da arbeyde de intet meere/ æde eller dricke oc icke meere / men sørger sig alle ihiel / saa fremt mand icke med en anden Visel kommer dem til Hielp; Dog kand det icke skee uden i Maymaanet/ Junio/ Julio oc først i Augusto / saa tager mand en Visel/ som haffver været til offvers i en Effterværm / oc giemmer den udi Honnig / den skal mand med en liden Pind sticke ind til dem / paa en aff Kagerne / saa suger Bjerne all Fuctigheden udaff hannem/ giører saa et Viselhuus/ oc den som haffver udsuet Viselen / sætter der sin Sæd udi/ oc lucker til med Pudderet / saa fanger Bjerne an at arbeyde lidet / oc leffver ved Haabet; gaar det dennem an/ at Viselen kommer frem/ saa blijffver de ved macht/ ellers er det best at tage Kuben slet bort / mand bekommer eller ubudne Giester til Honniget. Men haffver mand en leffvendis Visel / da skal mand sætte den ind til dem / oc lucke Hullet en Aften til/ dog at de haffver Lufft/indtil hand spatzerer omkring i Kuben/tager hand sig Regimentet til / det kand mand høre paa Bjerne naar de begyn-

Naar Viselen døer/ sørger Bjerne sig selff ihiel.

Huorledis Bjer skal hielpis til en Visel.

gynder at brumle; saa maa mand lucke op / oc de begynder strax at arbeyde / oc verie sig i Flyffoehullet / thi saa lenge de haffver ingen Visel/ere de gandske stille/ saa mand hører dem intet i Kuben / oc forsvarer sig oc icke naar mand lucker dem op/saa slet forsagede ere de.

At Biende naar Bier ere Visellø s.

Det tredie Capitel.

Om Bjernis formering / Tiden naar oc hvorledis de sværme i disse Lande.

NAar her indfalder gode Fructsommelige Aaringer / saa der icke falder formegen stor Regn / eller oc stor Storm / oc Blæst / da formeerer Bjerne dem meget vel her udi Landet / saa at en Vinter stade giffver offte 3 / eller 4 / Sværme effter hver andre: Men falder her stor Regn / saa skiuler den Bjernis nytte aff Blomsterne. Oc er der megen Blæst oc Storm / saa blifver de der aff oc meget forhindrede / oc mange Blomster der aff forderfvede. Hvilcke Aar at Fructe-træerne blomstrer meget / samme Aar Auffler Bjerne mange Vnger / oc Sværmer smuckt tjlige. Mand kand oc komme Bjerne til hielp / saa at de Aufle mange Vnger oc diß tjligere Sværme / oc skal mand giøre det strax de begynder at flyffve ud i Fasten.

At hielpe Bjer saa de faa mãge Vnger.

Mand skal tage i et reent Kar / reen Brøndvand / oc komme Terpentin der udi / oc røre stedse der i med en Træ-Spaan et Qvarter af en Tjme / oc klare saa Vandet ofven aff / oc til en Pegel saadan Vand / tage tu skee-

fulde

fulde god Rinsk-Vjn/ der i skal mand smælte got Honnig/saadan som det kommer fra Bjerne/førend det bliffver

klaret eller skiæret; Jo meere Honnig mand tager/jo bedre det er. Her aff skal mand offte giffve sine Bjer at

æde. Haffver mand Kuberne neden til ohne / da kand mand tage et stycke aff en tom Voxkage / oc giffve dette Honnig der udi oc sætte det ind til Bjerne / men ere Kuberne neden til luckte / da tager mand Hylde Kieppe / skiærer den halffve deel langs bort / tager Margen ug / giffver Honniget der udi / oc stinger det giennem Flyfvehullet indtil sine Bjer.

Item mand skal først udi Maymaanet tage Faare Melck / oc tit oc ofte stryge den med en Feder trint-omkring Flyffvehullene paa Kuberne.

Tiden om Aaret naar Bjerne her i Landet pleier at Sværme / skeer sidst udi Maymaanet / dog ickon de allersterckeste Bjer / ellers udi Junio, oc indtil hen om S. Margarethæ Dag er den gemeenste Sværme Tjd her i Landet / hvor der ere mange Fructe Træer eller Skow hafver de om Margarethæ Dag aff Sværmet / men paa den baar Hæde / som slet ingen Træer ere vaarer det indtil hen om S. Jacobi Dag / hvad der kommer effter det duer slet intet. Det skeer oc undertiden at der Sværmer Bjer udi Martio oc Aprili, men det er icke for Eyermandens beste: Thi de formeerer dem icke / men drager slet bort udaf Kuben de falder icke heller udi Træer som andre Bisværme / men førend de fløyer udaff Kuben / veed de altid tilforn deris Bolig hvor de vil flytte hen til andre Bjer; Oc paa den Tjd kand mand icke stocke dem udi tomme Kuber / effterdi de ingen Honnig finder i Marcken førend udi Majo. Aarsagen hvorfor de saaledis drager ud er / at de enten hafver haft Mangel paa underholdning / eller hafver haft giester af Muus eller andet saadant / eller Vinterqvarteret hafver icke vel be-

Tjden naar Bjer gemenlig sværmer

Om Bjer som sværmer udi Martio oc Aprili.

behaget dennem; Der som saadanne Bier komme flyfvende til en andens Bier/ da er det raadeligst / at mand naar de først falder paa Kuben / strax napper Giæsternis Visel bort / eller bidis de oe strider lenge med hverandre/ om ellers Bierne duer noget de falder paa. Men naar den fremmed Visel bliffver borttagen / bekommer de gierne Qvarteer / fordi de haffver noget med sig at føre.

En fremmede Visel skal borttagis in Martio oe Aprili.

Belangende den rette Sværme Tid/ da / som før er sagt / fanger den an udi Majo, naar Viselen er nu Rig nock paa Honnig oe Bier / oe haffver nu en Ung Visel til rede/ da lider hand den icke lenge / saa begynder hand at giffve Tegn fra sig / naar det snart skal være; Nogle første Sværme henger sig om Aftenen uden for Kuben udi store Klynger/ oe det nogle Aftener/ oe naar de om Dagen effter vil giffve Løs/ forandre degemeenlig saadanne Klynger/ oe henger somme Tid saare Spitze/ lange oe smalle / saa de offte falder ned paa Jorden. Sommetid drager de paa det næste sted udi Kuben om Aftenen tilforne; Dog skal mand oesaa der hos vel giffve act paa deris Røst oe Brummen: Thi enddog de Brumme alle paa denne Tid om Aaret / saa ophøyer dog den / som om Dagen efter vil Sværme / sin Røst en Tone høyere end de andre / oe skriger aff alt Maet / Nogle iblant dem Raaber som de ville strax til at Sværme: Er det saa got Vejrligt om Dagen effter / da maa mand vente dem. Naar nu Dagen er kommen at det nu skal være med dem/ da begynder nogle aff dem uden paa Kuben i Rad effter hver andre at staa med Rumpen op i Væjret/ lige som det vaar nogle smaa Feldtstycker / oe giffver en høy Liud oe Røst fra sig/ paa det sidste begynder

Om Tegn at kiende naar de første Sværme vil giffve løs.

der nogle at løbe ind oc ud / der løber oc nogle imod hver andre/ recker Munden sammen / lige som de vilde sige hver andre noget Nyt: Nogle staar stille paa et sted / oc snurre runden omkring/skiælffve oc ryste sig: I det samme begyndis da endelig sadan en Vreflen ud oc ind / saa behendig / at mand neppelig kand see hvilcke der løbe ud eller ind/ oc da skillis de fra hver andre / de som skal følge den ny Konge fra dem som skal blissve udi Kuben tilbage. Saa proviantêre de dem med det samme / thi en hver Bj som skal vandre / tager saa meget med sig som den kand føre/ligesom en from formuendis Fader/naar hand sender sit Barn bort fra sig / da lader hand det icke reyse tomhændet bort / men deeler med hannem aff sin Forraad / sin Næring der med at anfange; saa lader ocsaa de gamle Bjer godvilligen de unge tage saa meget med sig som de kunde føre.

Yngre Bjer tager med sig paa rejsen saa meget de kand føre.

Naar de nu haffver proviantêret sig/oc skildt sig fra de Gamle / til den ny Konge/begynder da for Troppen at flyffve hefftig uden for Kuben / oc ungefer midt udi Sværmen da begyndis en meget hastig Renden paa Kuben / oc mest aff Drener / i det samme er Kongen for haanden / hand flyffver icke saa hastig fra Kuben som de andre / men spatzerer med sit Selskab offte langs oppaa Kuben/ førend hand flyer løs / saa hvo der vil kand vel tage hannem paa Kuben / oc sætte hannem i Viselhuset/ oc naar saa nogle Bjer begynder at falde / strax henger Viselhuuset med Kongen der iblant / saa blissver Sværmen diß snarere sancket / det haffver jeg offte giort. Naar Viselen da er udaff Kuben/da haster alle mand / thi en hver vil være hannem nest / oc far de da udaff

Kongen kand fangis oc indsættis.

udaff Hullet/ligesom mand skiød dem ud med en Vandspøyte / siden flyffver Kongen offver Kuben i en Kreds runden om / indtil mesten all Hoben er sammensancket udaff Kuben; der følger oc mange Bjer aff Kuben med dem/ som kaldis Geleydebjer / fordi de ledsager dem paa Reysen/men strax den ny Konge med sin Hob begynder at falde paa et steed/da flyffver de strax tilbage til Kuben igien.

Hvo vil her berette mig / hvorledis en hver Bje kand kiende sin egen Herre / oc under hvilcket Regimente den befindis? thi jeg haffver haffe den Kube / som tre Dage effter hver andre hver Dag haffver giffvet en Sværm / som offte skeer / her maa nu endelig hver Bj kiende sin Herre / ellers haffde de fuldt alle tillige med hver andre. Her falder icke Viselen først paa Stæden/ som mange meener/men der falder altid nogle Bjer først paa Steden/som mand kalder Speydebjer/deris Embede er at de opleder oc udspeyder et Losamente for dem oc deris Konge. Naar de nu ere faldne sammen udi en Klump/da ere strax Geleydebjerne bortdragne/oc Spejdebjerne ere strax ude at opsøge en Bolig / hvor de acter at inqvartere deris Konge med sit Selskab/ om mand icke med det første selff forskaffer dem Losamente. Hver Bj kiender sin Visel.

Dette er nu allene at forstaa om de første Sværme som Kuben giffver om Aaret / thi Effterswærme de haffver et andet oc vissere Tegn som de giffver fra sig / som er / at den gamle Visel driffver oc jager den unge Visel i Kuben/ saa mand kand høre den unge Visel tude oc skrige udi Kuben om Affteenen / undertiden to eller 3 Afftener før hand vil frem / dog kand mand vide det paa hans Stemme / naar det om anden Dagen eff-

ter skal være med hannem; thi da fløyter hand meget ungt oc kleint / en heel Tone høyere end de andre Afftener/ud/ud/ud/ud/ud/ ligesom en blæste i et Jegerhorn / oc da maa mand vente dem om Dagen effter / oc er det meget snart giort med deris Sværmen / de holder heller ingen Tid / oc sværmer saa snart naar Solen icke skinner / som naar hun skinner allervarmest / saa snart om Morgenen tilig / som om Afftenen silde. Thi den gamle Vise lader hannem ingen Roe haffve/indtil hand viger / oc bliffver offte den unge Visel bidt ihiel aff den gamle / naar hand icke vil flytte. Saadanne Effter-sværme kommer offte frem i Regenveyr / naar Lufften ellers er noget varm.

Nu gaar det oc med deris Sværmen til paa adskillige Maneer; nogle falder strax/oc lader godvilligen handle med sig: andre sværme ud oc ind nogle gange/ om mand end skiønt haffver dem i Kuben/drager de dog hiem igien / dog skeer det meere med Effter-sværme end Forsværme; fordi Effter-sværme haffver gemeenlig flere end en Visel/ saa henger da somme Bier den ene Visel effter/oc somme den anden/ saa de falder oc offte i adskillige Hobe/ hvor offver foraarsagis stor Confusion iblant dem / saa de drager alle hiem igien: offte formerker de Vejr oc mørck Sky / Regn eller andet / hvorfor Viselen sig befryeter oc flyffver / i det de endnu sværmer/ tilbage i Kuben igien.

Hvorfor mange Sværme flyffver tilbage igien.

Item / det begiffver sig offte / at Viselen fattis et Vingeblad / paa den ene Side / oc kand icke flyffve vel / undertiden falder hand strax ned uden for Kuben i Gresset/oc hielper Bierne hannem op i Kuben igien hvordan de kand. Saaledis haffver jeg offte befundet det / da haff-

ver seg om anden Dagen bred et Lagen neden for Kuben at hand er faldet der paa / eller seg haffver taget hannem fat paa Kuben / førend hand kom til at flyffve / oc baaret hannem saa hen til Bjerne / hvor de begynte at falde.

Om Visselen falder i Gresset oc kand icke flyffve.

Tit oc offte finder mand Viselen saaledis i Græsset; undertiden ere der nogle Bjer hos hannem / oc da sanckis Sværmen effter Haanden til hannem / thi hand maa sidde hvor hand vilt / men er der slet ingen Bjer hos hannem / da skal mand bære hannem til Sværmen / hvor den henger / ellers drager de strax hiem igien / ocoffte slet forlader den samme vanfør Visel. Thi saa lenge Bjerne saaledis sværme / oc icke endnu hos Viselen haffver sat sig fast / da lader de sig nocksom giecke / oc en anden Visel tilføre / men effter de haffver sat sig i en Klump, oc lærd ret at kiende hannem / da viger de icke fra hannem til nogen anden Herre.

Saa lenge Bjerne sværmer / kand man giffve dem en anden Visel.

Her er oc mange got Folck som meener / at de vil holde Bjerne op der med / at de tincker paa et Becken eller andre klingende Tingester: en hver maa holde her aff hvad hand vil / mine Bjer giør jeg aldelis intet / thi naar de sværmer først udaff Kuben / flyffver de icke lætteligen bort; thi indtil de alle effter hver andre kommer udaff Hullet oc sanckis sammen / bliffver de trætte / oc falder lætteligen.

Hvorfor Bjerne flyffve bort for mange

Men at Bjerne flyffver bort for mange / er denne Aarsag; der giør den ene den anden vis paa / at naar Solen skinner varm / da kand mand intet røre ved dem / oc vil saa lade dem sidde indtil Aftenen / at Solen kommer fra dem: Naar nu Speydebjerne hafve opsøgt en bolig el-

ter Losamente/da bier de icke effter Bondens Kube/men staar alle tillige op/oc da kand ingen Becken eller tincken holde dem / naar de veed hvort hen de vil. Dog giøris det offte behoff at mand slaar paa Becken / thi der boer udi en By fleere som haffver Bjer end en Mand allene / hvis Bjer nu sværmer/hand pincker paa et Becken / paa det/at dersom Bjerne fløye i en andens Hawe, hand icke da skulde sige det vaar hans Bjer.

Men hvad Bjerne kand forhindre / at de icke stiger for høyt op/ eller flyffver for langt bort/ er dette / at mand tager Muld Jord / riffver den vel mellem hænderne / læs de største Steene der aff/ oc slaar op i blant Bjerne naar de vil flyffve for høyt i Vejret / strax meener de det Regner oc lader sig strax nød oc setter sig/ saaledis kand mand oc haffve Vand staaendis udi en Spand/ binde saa en Knippe lang Halm hart tilhobe / oc dyppe det udi Vandet / oc stencke der med op iblant Bjerne/ dette kommer dem endda snarere til at falde end Jord. Dog kand mand allevegne faa Jord / men Vand kand mand icke saa lige haffve allevegne.

At komme Bjerne til at sætte sig

Disse middel hielper meget naar Bjerne Sværme førstegang udaff Kuben/men som før sagt er staar de op uden for Kuben/saa ere de alle tillige snart oppe i Vejret/ thi de behøffver da icke at krybe først udaff Kuben effter hver andre / at alle disse middel intet hielper / dog skal mand følge dem / thi Bjselen kand icke altid flyffve saa lenge som Bjerne / saa de setter sig igien inden de kommer paa steden som de vil være.

Kand mand oc tilig nock forneime hvort de acter at drage ind/ da kand mand forhindre dem Vejen / oc det

det udi efterfølgende maade: Vil de ind udi en Kube til andre Bjer / da tag et Forklæde eller en stor Linklud / oc bind det strax ofver Kuben / enten fanger du Viselen der paa / eller de falder strax der hos tilsammen / saa du kandst handle med dem som du vilt / lad dog Lin Klædet icke henge forlenge / thi alle Bjerne som komme aff Marcken oc hør til Kuben falder der offven paa / rc. Er det udi Huule Træer eller gamle Muure de acter at drage ind / da stopper mand Hullene slet til / førend de kommer der ind / thi de setter sig gierne først uden fore indtil Speidebjerne for renset oc udpudtzet Boligen. Saaledis blef en Bjesværm forfuld fra Roeskild indtil Kornerups-Lund / som er en Miluveis / oc bleff forhindert at den icke kom ind udien Huul Ag / men bleff stocked oc ført tilbage til Roeskild igien.

At forhindre Bjerderis Reise oc forehafvende.

Jn Summa / det er det fornemmeste / at den som tager vare paa Bjer vel kiender Viselen / saa hand / om det hende sig / kunde søge Viselen op om hand fornam / at hand icke vaar hos Sværmen: Thi de falder paa saa mange maneer / at det er u-mueligt at skriffve en vis maade for. Men der som nogen vil haffve Gaffn aff sine Bjer / skal hand endelig i Sværmetiden selff være hos dem / oc endelig maa hand kiende Viselen for mange aarsagers skyld / som udi efterfølgende Capittel er nogenledis at erfare / thi kiender hand Viselen / oc er tilstede naar de begynder at Sværme / kand hand fange den paa Kuben / om hand vil / saa kand hand komme Bjerne til at falde noget nær hvor hand vil / dog haffver den som haffver mange Bjer / icke altid Leylighed oc stunder der til / fordi der kommer offte 2 / 3 / eller fleere Sværme eft-

Hvo der vil haffve Gaffn aff sine Bjer / bør at kiende Viselen.

ter hver andre / saa hand haffver for kort betenckende / thi de vil gierne altid falde sammen / oc da vil de enten hastig stockis eller skillies ad / som i efterfølgende Capittel kand erfaris.

Bjer som ere fløyne i hule Træer / at uddriffve.

Der som nu nogen fant en Bje Sværm udi et Huul-Træ / oc hand vilde haffve dem der ud / da skal hand først erfare om den sidder ofven eller neden for hullet som den er kommen ind at / bor saa med en Naffver et Hul ofven for Bjerne indtil dem / oc giff saa Røgen ind ad det Hul som de kom ind ad: Men sider de neden for Hullet / da bore et Hul indtil dennem neden for som de sidder / stick et Hylderør der udi / oc lad enden gaa vel uden for / haff saa ved Haanden en Krucke eller Potte med Ild / oc leg tørt Koemøg paa Ilden eller andre Spaaner / stick enden aff røret udi Potten / oc leg ofven en Vaad Klud omkring / oc tving Røgen indtil Bjerne. Vil de icke vige da strøe ickun lidet Svofvel paa Ilden / saa faaer de endelig til at forlade steden / saa Sværmer de ud oc setter sig et steds som andre Bisværme / saa skal mand strax lucke Hullet til paa Træet / oc stocke Bjerne: Oc der som de haffver siddet nogle Dage udi Træet / skal mand om tu Dage lucke Hullet op igien / saa henter de hvad der bleff tilbage efter dem i Træet / dog kand mand det icke anstille paa andre tider om Aaret / uden saa lenge Sværme tiden varer / oc Bjer kand stockis udi tomme Kuber; thi saa lenge der er icke fuldt op for dem i Marcken / kand de udi tomme Kuber intet an fange at Arbeide.

Det

Det fierde Capittel.

Hvorledis Bjesværme afftagis aff Træerne stockis oc indsettis udi Kuber.

Det

Heedestocker.

Staaende Stocke.

Læjre eller liggende Stocker.

Der ere adskillige slags Kuber: Vdhugne Stocke / huule Trunter udaff Fiæle sammen slagne/ liggendis/ oc offverende staaendis Stocker/ oc udi noglelande/ brugis de paa en/ i andre paa andre maner/ saa ere der oc sommesteds store Hæder oc Skowe hvor ingen By ligger nær hos/ hvor de hugger oc indhuuler Træerne som de staar oc Groer / oder udi holder Bjer / der veed hver Bje voctere sin Platz / hvor udaff hand giffver Øfrigheden en viß deel Honnig til Leye / saa maa hand udhugge huor mange Træer hand vil/ der holder de den skick/ at ingen maa stocke nogen Bjesværm / men hand skal lade den flyffve hvort hen den vil: Hvorfor en hver imod Sværmetiden sine Stocke berede oc Putzer det beste hand kand/ oc haffver de der adskillige slags Smørelser/ hvor med de smører Stockene / oc der med forlocker Bjerne fra hin anden/ men alt saadant bliffver her i Landene intet brugeligt / er derfor unødvendigt at beskriffve.

Paa andre steder brugis udi Hawer nogle staaende Stocke/ de ere udhugne ligesom de andre/ disligest paa Heden/ oc staar paa Jorden paa aflagde/ aflobne Mølle-Steene eller andet saadant / dem kand mand bag til oplucke/ oc driffve Bjerne med Røg for ud aff flyffve Hullene/ oc handle saa med Honniget som mand vil.

Paa nogle steder brugis Læjre Stocke eller liggendis Stocke aff udhuulede Trunter/ ere ohne udi begge ender/ oc er passet en Bond eller Fiæl udi hver ende / saa mand kand vende frem hvilcken ende mand vil/ saadanne kand mand ocsaa slaae sammen aff fire Fiælle / oc passe der en Fiæl udi hver ende / saa at mand kand tage den

den ud / naar mand enten vil stocke Bjer / eller tage Honnig fra dem. Saadanne brugis udi Skaaneland / oc ere blant Træstockerne de allerbeste / fordi de staaende Stocke staaer ofver ende saa høyt som en Karl er høy / oc ere lettelig omblæste aff Storm / vil oc haffve meget rom; Men disse Læjgre Stocke ligger ungefer 3 qvarteer fra Jorden / oc om behoff giøris / kand mand ligge vende Radde paa hver andre. De ere ungefer halff anden Alne lange / oc en halff Alne vide / nogle større / nogle mindre. Disse ere de allerbeste hvor mand kand Bjerne Honniget fra skiære / for di at mand hvert Aar kand vende dem om / naar mand hafver skaaret Honniget fra dem / jeg brugte dem oc self udi Begyndelsen / førend jeg lærde dette Lands Leylighed / thi jeg vilde ingen Bjer slaa ihiel / men skiære Honniget fra dem / oc lade dem leffve / men effterdi her udi Siæland icke Groer nogen Liung / hvis Natur er at de Blomstrer om Effterhøsten / hvor aff Bjer / effter at Honniget er dem fra skaaret / kand drage deris Kuber inden Vinteren fulde aff Honning igien / thi Qvæget æder icke denne Vrt / saa hun blomstrer indtil udpaa Vinteren / da maatte jeg min Fraskæren effterlade / oc bruge dette Lands Maneer / hvor til disse Kuber / bunden aff Langhalm med Hasselspaaner, ere de allerbeqvæmmeligste. Saadanne Halmkuber brugis mangesteds udi Tydskland / sønderlig hvorder ere store Heeder som denne Liung groer / der tager de disse Kuber / naar Bjerne haffver affsværmet / oc de haffver hart ad halffparten aff Honniget udskaaret / paa en Vogn / lucker flyffvehullene til / oc om Afftenen fører dem ud paa Heeden / saa langt borte / at Bjerne kiender icke deris Flucht / der lader de dem vocte oc bliffve staaen-

dis/indtil om S. Mortens Dags Tjd/saa kand de drage Kuben ald fuld aff Hønnig igien/ saa de om Foraaret atter kand skiære tredie Parten fra dem. Men her udi Sieland kand ingen haffve Gaffn aff at hand skiær fra Bjerne / fordi mand kand intet tage fra dem saa lenge de giør Vnger / som er ungefer om S. Jacobi Apostels Dags Tjd / efter den dag findis der icke mange Blomster/enten paa Engene eller udi Hawene / hvor udaff de kand drage Kuben fuld igien. Der haffver oc vel fleere got Folck forsøgt det / oc haffver seg seet paa atten Kuber / som om Efterhøsten noget silde bleffve beskaarne/ oc falt strax Regn oc Kuld ind der efter / saa vaar det ocsaa en streng oc lang Vinter ud paa Foraaret/ saa der bleff icke en enisse Bj leffvende udi de 18 Kuber. Der hafver ocsaa paa en anden sted her hart hos / en Skonsk Mand paa tolff Aars Tjd holdet Bjer udi Leyrestocke/ oc haffver ingen Tjd lagt nogen øde / men hvert Aar skaaret noget fra dem/ oc haffver dog aldrig hafft høyere end fem; men nu denne Sommer vaar ickun to aff dem/ oc ingen sværmede der aff/ saa hand faar at offvergiffve sin Fraskiæren/ om hand vil haffve Gaffn aff dem. Alle udaff den Aarsag at Bjerne her i Landet haffver intet at drage udaff om Efterhøsten / oc forbedrer sig ingen Bjer her i Landet paa Hønnig efter Bartholomæj dag/ eller oc i det seeniste efter Ægidij Dag / thi da tagis Bjerne aff her i Landet. De som nu bliffver Hønnig fraskaaren/ skal først i tilkommende Foraar opfylde Kuben igien/ hvorfor de sværme meget silde / eller oc slet intet. Fordi den gamle Visel lader ingen Sværm / førend hand er selffrig nock / oc haffver Kuben fuld.

Bjer giffve ingen sværm fra sig førend de haffver Kuben fuld.

Der imod de Bjer som beholder Vinteren offver

hvad

hvad de haffver/fortære derfor intet meere der aff/ end de haffver behoff/oc hvis de Sommeren offver haffver indsancket/aff det Pudder som de gipre Unger udaff/ er altid / gieme nederst udi de Kager / som gemenlig bliffver bortskaarne. Det haffver nu disse først om Aaret i forraad / oc saa snart de kand faa Vand / kand de strax begynde at arbeyde/ oc aufle unge Bjer / hvorfor de ocsaa kand være færdige at sværme i rette Tjde.

Nu spørgis her / hvilcket gaffner en Huußvert meest/ enten hand holder Stocker/ eller oc aff Kuber beskiærer sine Bjer / oc bekommer med pericul en ringe ring Honning aff dem/ oc maa tilkommende Aar/ enten en silde Sværm / eller oc slet ingen forvente / Eller at hand lader dem bliffve ubeskaaren / oc faar da gemenlig to Sværme aff hver Kube / som atter kand sættis til at staa Vinteren offver igien / saa faar hand gemenlig den tredie Sværm der til? Nu kand hand tage den gamle Kube bort altsammen / ligesaa oc den tredie Sværm/ Skeer det icke udaff alle/at de giffver tre/saa skeer det dog aff de fleeste / det holder jeg sandelig her udi Landet for gaffnligst oc best for en Huußfader at være. Dog der som nogen boer paa saadanne Stæder / som denne forsagde Liung groer / eller haffver Lyst til at forsøge det med Stocker eller Trunter / skal hand for alting see vel til at de ere reene/ oc icke ere Ormestungen / oc at de icke lucter raadne / moen eller skimlede / oc feye oc kratte dem vel ud med en Krattebyrste / eller anden stumpede Kost / saa at der ingen Veggeluus/Ederkopper/Myrer/Muselorte eller sligt / findis der udi. Dette er oc at forstaa om Kuber/at mand dennem i lige maade renser / haffver

Spørßmaal.

Huorledis Stocker oc Kuber reusis.

der været Bjer udi tilforn / da haffver mand icke behoff at gnie dem med Vrter/men vil mand lade giøre nogen aff ny / da er det biødiste Træ det beste / som er: Sæll/ Elletræ oc Piletræ / dog haffver jeg oc seet dem aff Bøg oc Egetræ.

Vrter / hvor med Stocker oc Kuber gnies.

De Vrter med hvilcke saadañe ny Stocker eller ny Kuber skal gniis er hvilcken mand af efterfølgende Vrter haffver først ved haanden: Den allerbæste Vrt her til er Timian / dernest Vild-Timian/ som kaldis Jomfru Mariæ Sængehalm/ Fennickel / Katost / Bladbiug / Døffve-Nelder/ haffver mand Vox aff Kaggerne sammen knuget førend det smæltis / saa kand mand gnie Stocken der med / det er det allerfornemmeste oc beste / oc nest efter Voxet er Timian oc bruger jeg den alleene oc ingen anden Vrt.

Naar nu Læjre Stocken saaledis er bereed / strax skal den ene Bond/ som skal være fremmerst/ hvor Bjerne det Aar skal haffve flyffve Hullet / settis fast ind udi Stocken / oc leg saa Stocken hen som den skal blifve liggendis: Naar dig nu tyckis en god Forsværm/ de smaa effter sværme kand intet bestícke der udi/ thi de faar icke nock at føde dem selff ofver Vinter/ da haffver du icke behoff at flytte Stocken til Sværmen/men tag en Bjekube / som er aaben udi begge enderne/ dog ofven i den spidtze ende skal hun haffve et Hul / icke større end mand kand stinge sin Arm der igiennem. Naar du nu vilt stocke Bjerne/ da stop det lidet Hul til ofven paa Kuben med et Klæde/ stock saa Bjerne der udi/ ligesom de skulle altid blifve der udi/ set dem paa en Stoet indtil om Aftenen/tag saa Kuben gaa der med til Læjre Stocken/ luck det øfverste lidet Hull op oc stick den spidtze en-

Huorledis Bjer settis udi Læjre Stocke.

de

de med det lidet Hull/ bag ind ad Stocken / oc driff saa Bierne med Røg af Kuben oc i Stocken saaledis: Tag et stycke Bøg Svomp/ tænd Ild der udi / oc holt det i den videste ende paa Kuben/ saa skalt du see lyst / at de løber godvilligen udi Stocken / uden ald Visel fangen eller andre molestier. Men saa lenge Solen skinner varm / lader de sig icke saa vel drifve med Røg/ de gaar oc aldrig saa villig udi Læjre Stocke eller liggendis Trunter/ som udi staaendis Stocker eller Kuber. Naar de nu ere der inde / da set oc saa strax den baggerste Fiæl eller Bond for/ oc med halffpart Lær oc halffpart Koemøg vel sammen slagen/ kline dem strax til/ ellers søger de hullene op oc vil flyffve der ud oc ind.

Vilt du nu haffve at Bierne skal sette Kaggerne langs hen ad/ saa tag nyt Vox/ kom det udi heedt Vand/ oc giør saa trinde smalle Voxlius med reene hænder saa store som smaa Gaase-Pinde/ oc klin langs hen ad ofven udi Stocken/ thi ligesom du kliner dette Vox an / lige saa Arbeyder Bierne efter oc setter deris Kagger / oc ere de dißbedre at skiære Honniget fra / hvor om meere er at see udi det 8 Capittel.

Nu vil jeg oc korteligen formelde om den maneer som jeg bruger selff/ oc aldrig vilde bruge anden maade/ enten en eller anden slags Stocker / om jeg end skønt vaar paa de steder / som Bier kunde fra skiæris. Fordi de Kuber/ om hvilcke udi denne liden Bog meest handlis ere aller behendigste til at Stocke/ Flytte oc Afstage/ oc ere reenlige oc varme / oc gaaer Bierne heller der udi / end udi Træer ; De samme Kuber skal være Bonden aff reen Langhalm med Haselspaaner / det haardeste oc tæt- Hvordan Bikuber skal være-

tætteste mueligt kand være/ oc skal de være halffteredie eller tre qvarter aff en Siælands Alne vide inden i / der som de ere videste/oc Høyheden ungefer 3 Qvarter aff en Alne oc lidet meere/ de skal være aldelis lucte offven til / oc nederst atter noget inddragne / i alle maade paa skickelsen som et Hønst Eg er skabt / om der vaar en Plade aff den tyckeste ende aff skaaren/ som udi Figuren nogenledis sees kand / dog skal icke alle Kuber være lige store/ fordi at undertiden flyfver tu Sværme sammen / oc behøfver da en stor Kube / ja en stor Forsværm maa haffve en større Kube end en liden Efterfværm/ som aff Bier er Svag : Men de Kuber som ellers ere brugelige her i Landet / oc ere obne ofven til/oc med en luct Bond neden til/ ere icke nær saa nyttige oc beqvemme / thi først ere de onde fordi at Bierne ey lettelig i dem kand stockis : for det andet kand maõ oc icke rense under bierne/oc kand mand hvercken see til dem om de skader noget / oc enten gifve dem noget / eller tage noget fra dem/ fordi Bierne begynder deris Arbeyde aff førsten at sette allerøverst udi Kuben/ derfor om mand vilde tage Luget ofven aff/ da bliffver deris Arbeyd hver gang forderfvet / ja at der ocsaa mange ædis oc forderfvis af Orme/ for mange som bruger samme Kuber/ det kommer der af/ at Bjernis affgang blifver liggendis inde paa Bonden i Kuben hos dem/ uden hvis de selff udslæber / oc ligger det offte saa fast/ at mand det neppelig med en Kniff kand affskrabe / naar det nu en Sommer offver blifver liggendis i saadan varme som hos dem er/voxer der Orme udaff. Til alt saadant ere de Kuber som neden til ere obne langt bedre end de andre.

Alle Kuber skal icke alle være lige store/men efter som Svermen er.

Om Kuberne som offven til ere obne oc lucte neden.

Naar mand nu vil stocke eller indsette en Bisværm/ skal

skal Kuben alt være ferdig oc bereed / oc skal der stickis tvende Spile eller Pinde saa tycke som en liden Mands Finger tvert igiennem Kuben kaarsvis / ofven fra maalt et qvarteer aff en Alne ungefer / det styrcker oc holder deris Kagger / at de icke lætteligen aff skiuder om Sommeren i store heede / eller oc naar mand flytter dem aff sted / oc skal samme Pinde icke for nær aff skiæris / men et Finger-Lød langt paa begge siderne gaa uden fore / paa det / naar mand vil tage Honnig aff / at mand da med en Knibetange kand drage dem ud igien.

Huorledis Kuben skal beredis.

Er nu Kuben ny / saa der haffver icke tilforn været Bier udi / skal den gnies med forbemeldte Vrter at den lucter vel.

Naar der nu en Bisværm er falden / oc du tyckis at de begynder at vilde knyttis oc blifve noget stille oc Viselen er hos dem / thi saa lenge at Viselen er icke hos Hoben / da løber de alle effter haanden ofven ud / oc flyffver fra hoben igien oc ere meget u-rolige: Oc saa lenge de ere saa u-rolige / da er Viselen icke endnu falden / eller ligger en anden steds i Græsset / eller / som offte skeer / er fløyen Hiem igien. Der gielder det nu / at mand seer vel til at mand faare Viselen med udi Kuben / det første de stillis nogenledis / da giff dig strax til dem / fordi de sticker icke nær saa meget i den første furi, som naar de haffver slet knyt dem fast sammen / de falder oc henger sig paa saa mange maneer / at mand icke kand foreskriffve en viß maade / hvorledis de skulle stockis eller handlis / dog kand mand vel her udaff fornemme de fleeste maneeringer.

Viselen er icke altid hos Hoben første gang.

Bier sticker icke saa meget af førsten / som naar de haffver knyt sig fast.

Ere de faldne oc henger paa en Green som mand kand affskiære / da skiær Greenen smuckt sacteligen aff med Bier oc alt / leg den smuck sact ned i Græsset / eller

At skiere Greenen af med Bier-

paa

paa et reent Linklæde / styrt Kuben der offver / oc slaa et Laggen ofver Kuben/ saa løber de selff ind/ oc er det den lystigste maneer.

At ryste dem ind i Kuben.

Ere de faldne paa en Green/ som mand icke kand/ eller vil affskiære/da holt Kuben udi den venstre Haand/ oc leg eller heng et Linklæde bag ved Kuben paa den venstre Arm / holt saa Kuben neden for eller under Bisværmen / ocryst dem ind i Kuben med en hast / oc tag strax Lagenet med den høyre Haand / oc drag det offver Kuben/eller flyffver de ud igien/men strax det bliffver mørckt hos dem/henger de sig paa Kuben inden til/vend saa Kuben smuckt sactelig offver end/ jo sactere jo bedre/ oc styrt saa Kuben paa en Bagstoel eller Skammel / bred saa Lagenet offver Kuben allevegne / saa nær som Flyffvehullet/er da Viselen i Kuben/da staar de andre/ som falder paa Steden igien/ strax op/ oc drager selff effter hver andre udi Kuben/men kandst du komme til/ da tag Kuben / naar Bjerne der udi ere smuckt opdragne / oc holt den ofven for de andre som sidder igien/ oc da løber de diß snarere der ind / om saa vaar mand forventede fleere Sværme.

At kiende aff Bjernis Røst / om Viselé er i Kuben hos dem

Det første at Bjerne hafver fornommet at Viselen er hos dem i Kuben / giffver de en høy Røst oc Brummen fra sig / recker Bagenden i Veyret / at mand nocksom kand vide naar Kongen er inde. Vil de icke løbe/da tag en Nellestilcke/eller anden liden Qvist/ oc qviste dem saa sactelig fra neden op / fra hver andre indtil de kommer paa Gang/saa kand mand see stor Lyst hvorledis de løber ind / oc vil en hver da være den første.

Men sidder Bjerne paa et tyckt Træ / som icke kand rystis / da tag en Nellestilcke eller andet Løff/ holt

Ku-

Kuben under / hvor de henger tyckeste / oc feye de fleeste du kandst faa der udi/staa Klædet strax ofver/oc vend saa Kuben smuckt sacteligt om/som sagt er/naar de i Kuben er opdragen/da holt Kuben ofven ofver de andre/saa løber de ind med; naardu vilt tage Kuben af sted/da gack meget sacteligt/ at de icke falder aff Kuben ud paa Jorden.

At feye Bier i Kuben.

Falder Bierne forhøyt/saa at mand icke vel kand komme til dem/eller sidder de paa en stor Green / som icke kand rystis/da bind en Federvinge paa en lang Stang/ feye oc driff dem fra Steden / saa falder de vel nederligere: men kand Grenen rystis/ da ryst dem ned imod Jorden / oc bliff veed at ryste / indtil de falder paa en anden Sted / som du kandst vel komme til dem / dog maa saadan Rysten oc Feyen alt skee med det første / førend de henger forlenge.

Om Bier falder forhøyt i veiret.

Henger Bierne udi et Træ/hvor der vel en green kand mistis / da bind Greenen ved en Hysing eller Snoor/oc lad Hysingen gaa ofven for / ofver en anden Green/saug saa med en Saug Greenen med Bierne af/ oc lad dem siden sacteligen siuncke ned til Jorden /rc.

At sauge Grenen af med Bierne.

Falder Bierne udi fleere end en Hob / oc er dog icke uden en Sværm / oc mand haster / fordi at mand venter fleere Sværme/ da see til at du faar den ene Hob først i Kuben/ holt saa Kuben til de andre / saa løber de strax tilsammen.

Om Sværmen falder i mange Hobe.

Ingen lade sig ofvertale/ at hand skulde lade sine Bier sidde indtil Afftenen / som vaar falden om Middagstid/ fordi saa snart de blifver sanckede/ oc Viselen er nu hos dem / da drager Speydebierne strax ud / oc søge om Bolig/ oc kand det Lagen mand breder paa dennem

Hvorfor mand breder Lagen ofuer bjer.

da ingenlunde holde dennem. Da giør samme Lagen got/først/at det skygger for Solen/oc siden/ om der kom fleere Sværme/oc mand icke saa snart kunde bringe den første i Kuben / at mand de sidste i nogen maade forhindrer/at de icke saa lige falder sammen i en Klump. Oc for det tredie/ saa legger mand samme Lagen den Dag ofver Kuben/ at det ved flyfver de som endnu ere uden for/ smuckredlig ind i Kuben efter hver andre.

Strax mand hafver de fleeste Bjer i Kuben skal de paa Bencken hensættis.

Det første at Visselen oc de fleeste Bjer ere udi Kuben/ da sæt dem strax hen paa Bencken / som de skal blifve staaendis / de andre kommer vel efter; fordi behager Kuben dem / saa begynder de at flyfve ud oc arbeyde den samme Time/oc lærer den samme Sted strax at kiende/saa mand seer dem 2 eller 3 Dage der efter at flyffve/ oc det at søge efter Kuben/hvor ofver de beste Bjer i deris Arbeyde meget forhindris. Mand kand oc strax erfare om de vil blifve udi Kuben / naar mand løfter Kuben op / oc seer paa Steden under Kuben / at de bider oc renser aff Kuben alt smaat Halm / Skieffver / gammelt Vox/oc hvis de kand formaa at bide løst. Mand kand oc fornemme det uden paa med Ørnene / naar mand holder dem tet op til Kuben/ hvorledis de da krasle oc skiære løs inden til.

Hvor paa mand kand kiende om Bjerne vil blifve i Kuben.

For det tredie / er dette det visseste Tegn / naar mand seer nogle komme aff Marcken / oc hafver noget om Beenene/eller oc hafver farffvet sig om Hofvederne paa de hvide Blomster.

Om tvende Sværme kommer hastig efter hver andre.

Om nu saa skeer at en anden Sværm kommer for hastig/ førend mand kand faae den første i Kuben/ er det mueligt/ da søøb dig med Kuben oc de første Bjer unde Laggenet / oc handle med dem saa du kandst være viße

paa/

paa/ at du haffver den Visel/ som hører til de første Bjer udi Kuben/ førend den anden Visel kommer indtil dig/ tag saa den Kube / oc løb hen med hende udi et andet Hiørne udi Hawen / saa de sidste intet kand fornemme brummet aff dem/ handle med disse sidste lige saa / naar du est viße paa/ at du ocsaa haffver denne sidste Visel udi sin Kube / da set den hen det lengste mueligt er fra den første/ saa sancker alle løse Bjer paa stæden hvor Sværmen lagde sig aff førsten / løfft nu Kuberne op / oc see til hvilcken aff dem der haffver mindst Bjer/ den holt til de løse Bjer/ oc lad løbe ind aff dem saa mange du vilt / oc set den Kube paa sit førrige sted igien / saaledis haffver Jeg Stocket fire sværme effter hver andre paa et Sted/ oc inden en halff Tjme / oc deelt saa Bjerne effter haanden ud iblant sig det beste jeg kunde / de bleffve oc allesammen i Kuberne.

Men ere der fleere end en Sværm faldne tillige/ fordi alle de som sværmer tillige udaff Kuberne / slaar tilsammen i en hob / oc du vilde gierne skillie dem ad / da skalt du endelig hafve et Viselhuus eller oc tu under tiden nogle om de haffver ingen nærmere Raad / tager et hylde Rør saa langt som et halff Qvarter aff en Alne / oc ved den ene Ende lader de sidde den ene Knude/ rager saa mange udaff den anden Ende / oc skiærer paa Siderne lange smalle Skaar / hvor ingen Bje kand komme igiennem / oc siden en Told eller Trop i den obne Ende/ der i sætter de Viselen / men Hylden lucter saa meget ramt. Jeg lader mig dræje eller svarre smaa Budicker aff Pæretræ saa store som et aff de allermindste Hønse Eg / oc borer dem fulde aff smaa Huller hvor

Alle de som sværmer tillige slaar sammen i en hob.

Om Viselhuuse.

ingen Bje kand krybe igiennem. Der ere oc nogle Viselhuuse giorde aff langlæg strenger / men Viselen i det hand altid vil gnaffve oc bide sig ud / kand snart forderffve sig derpaa / hvorfor de svarrede Budicker ere de beste. Naar nu tu eller fleere sværme ere sammenslagne / saa tag en Løffqvist / oc rag smuckt sacteligen Bjerne fra hver andre / indtil du finder den ene Visel / lad den løbe i dette Viselhuus / oc leg eller bind det noget fra den store Hob / kunde du finde begge Viselene / da vaarst du diß tryggere: men hafver du ickun den ene Visel / saa begynt med de Bjer at stocke / som sidder i den store Hob / indtil du kandst tæncke du haffver den sidste Visel udi Kuben / sæt saa denne Kube det lengste du kandst fra Steden som Bjerne sidder / lad de løse Bjer falde noget sammen igien / oc tag saa en anden Kube / oc stock dem der ind de fleeste du kandst faa / naar de ere opdragne i Kuben / da lad den Visel som du hafver i Viselhuset / løbe ind iblant dem / saa skalt du høre hvor gladelig de tager imod hannem med deris Humsen oc Brummen.

At stille to Sværme fra hver andre i to Kuber.

Dersom nu den ene Kube haffver formange Bjer / oc den anden alt forsaae / da bred et Lagen paa Jorden / oc rag en Hob Bjer / med en Vist aff Løff / udaff Kuben / som haffver de mange Bjer / ud paa Lagenet / oc sæt med Gesvindighed den svage Kube offver dem.

Sæt saa den stercke saa lenge noget fra Steden / indtil de ere løbne op i den anden Kube / oc sæt saa hver paa sin Sted igien / oc alle de Bjer som sanckis paa Træet igien / lad dem løbe indtil de svageste: Naar de ere noget stillede / da sæt dem hen paa Bencken / dog det lengste fra hver andre som mueligt er. Alt sligt gaar best an udi Førsten / den stund alle Bjerne selff endnu søger eff-

Mand skal icke sætte to Sværme som ere falden en dag tette tilsammen.

effter Viselen: men naar de engang ere dragne slet sammen i en Hob / oc haffver nu Kundskab paa Viselne / vil de icke saa vel lade sig skillis ad / som udi det første.

Bier lader sig best skillis ad i første / førend de drager i en Hob sammen.

Vilt du icke haffve den V-mag at skille dem ad / da giff dem ickun en stor Kube / oc lad dem løbe tilsammen / haffver du icke Kube stor nock / da sæt tvende Kuber paa hver andre / tag en Kube / oc skiær ungefer den tredie Part offven der aff / saa at den heele Kube kand passe paa / eller vendt det nederste aff den affskaarne Kube op ad / er det forvist / da stick to stercke Spiler offven tvert igiennem den affskaarne / saa at den heele Kube / som Bierne ere udi / kommer at staa paa samme Spiler / klin saa runden om tæt til med Leer: ere der saare mange Bier / da lad dem haffve tvende Flyffvehuller / saa arbeyder de aff begge Hullene.

Raad til store Kuber i trång.

Det er got at mand lader binde saadanne Ringe eller Krantze-Kuber / hvad mand vil kalde det / aff ny / saa at de ere obne paa begge Enderne / oc de andre kand passe oc staa just inden for; thi det giøris offte behoff / naar Bierne haffver Kuben fuld / oc icke meere haffver Rom at arbeyde / det holder jeg for meget bedre end skiære Honniget fra dem / fordi er da forvarmt / oc Kagerne for bløde / oc fulde aff unge Bier / saa kand mand lattelig giøre Skade / rc.

Om halffve Kuber obne paa begge enderne.

Det er bedre at giffve Bierne mere rom end skiære Honniget fra dem om Sommeren.

Dette som nu sagt er om Svarme at skille ad / er ickun meent om de store Forsvarme / som aff sig selff en hver er stor nock / til at fylde en temmelig Kube: men er det ickun tvende smaa Efftersvarme / da lad dem ickun løbe tilsammen udi en Kube / uden nogen Viselfangen / thi der kand offte bliffve de beste Vinterstade udaff saa-

To Effterverme maa vel drage tilsammen.

danne. Jeg lader offte en Efterſværm / ſom kommer en eller to Dage efter den anden / løbe indtil den første / paa det de kand bliffve noget modige aff hver andre; thi naar de ere ſaa faa / da ere de ſaa forſagede / oc arbeyder gandſke ſeenfærdige.

At komme Bier aff Kuber / til ſammen i en Kube.

Men vil mand haffve to ſmaa ſværme ſammen udi en Kube / ſom begge haffver ſiddet hver i ſin Kube / da ſkal mand tage den beſte aff dem oc ſætte paa den Sted / ſom den anden ſtod / den mand vil haffve Bierne udaff / oc lige neden for Flyffvehullet / ſkal mand med et haſtigt Stød / ſtyrte Honnig oc Voxbier / oc altſammen paa Jorden aff den ringeſte Kube / oc tage det reent udaff / tage ſaa denne Kube bort det lengſte mand kand fra Stæden / ſaa tager Bierne Honnig / oc bær det op udi den anden Kube / meenendis det er deris egen Bolig / oc efterdi de bringer noget med ſig / da tager de andre vel imod dem / oc offte hielper til at bære Honniget op.

Dette ſkal mand giøre om en Afften / eller bekommer mand for mange Gieſter til Honniget / ſæt ſaa Kuben paa ſit forrige Sted igien ſamme Nat / oc tag det komme Vox ſom ligger paa Jorden ſtrax om Morgenen bort. Saaledis kand mand komme to eller tre Sværme i en Kube / oc giøre en ſmuck ſterck Vinterſtade der aff.

Seer mand Viſelen paa Jorden iblant Kagerne / oc giemmer hannem i Honniget / om nogen Kube bleff Viſelløs / mand da kunde hielpe den der med.

En anden maade til at ſtille Bjſværme fra hin anden.

Der er oc endnu en anden Maneer til at ſkille Bjſværme fra hin anden / naar tu eller fleere Sværme flyffver tilhobe / eller mand haffver ſtocket dem / oc ſkilt dem ad i adſkillige Kuber / at de ſiden alleſammen flyffver udi

en

en aff Kuberne. Mand skal tage alle Bierne silde ud paa Aftenen/oc slaa dem udaf Kuberne paa et Lagen udbred paa Jorden/oc strax styrte et maadeligt Bryggekar offver dem/ saa drager Bierne op udi Karet / oc henger sig icke mit paa den flade Bond / men runden om ved Siderne / oc om Natten sanckis hvert Sælskab til sin Visel i en hob for sig selff / i den act at de vilde Arbeyde hver i sit hiørne for sig selff / saa skal mand om Morgenen tilig i Kølningen/førend de begynder at røre sig eller flyffve ud/ binde en feder Vinge/paa en Kiæp hvor med mand kand naae op i Karret / løffte saa Karret paa tu eller 3 bag Stoele / eller Skamle / oc holde saa Kuben under den ene hob / oc med Fedder Vingen feje dem udi Kuben/ slaae et Linklæde der offver/ oc sette den hen udi Hawen fra Karret det lengste mand kand/oc handle siden lige saa med de andre.

Det er mig vederfaret at sex unge Sværme / som vaare bleffne stockede i min Fraverelse / oc vaare icke klinte til neden/ men alleniste løse sat nær op til hver andre/paa det mand kunde tecke dem til/ oc forvare dem for Regn / som den tid falt / nu haffde de faaet Løb til hver andre nederst paa Bencken / saa kom effter Regnen / en saare heed Soelskin / da begynte den ene effter den anden at Sværme udi igien / indtil de sloge alle sex tilsammen/ dog vaar jeg hiemme den Dag/ oc med stor Møye / paa forbemelte Maaner/ fick jeg dem skildt ad udi fire Kuber igien. Derfor skal mand icke sette de unge sværme / som ere faldne nest effter hver andre / i rad næst op til hin anden / paa det om den ene drog ud igien/ hand icke da skulle giøre fleere galne med sig.

6 Bisværme sloge tilsammẽ i en Hob.

Unge Bier som kõmer nest efter hver andre/skal icke sætis nær tilsammen.

Det skeer oc mange gange / at unge Bier i heed Soel-

Naar Bier bliffver urolige.

Soelskin / bliffve saa gandske uroelige / reede oc løbe ud oc ind / som de strax allesammen vilde fare udaff Kuben / da skal mand tage en Spand kaald Brøndvand / dyppe en Haandfuld Langhalm i Vandet / oc offver stencke baade Bier oc Kuben indtil de bliffver svald: Oc skal mand tage Halmkappen aff Kuben / dyppe den i Vandet oc saa vaad sette den offver Kuben igien / saa bliffver de Natten offver stille igien ellers vilde de gierne om Dagen effter drage ud / om det bleff varmt Soelskin.

Der ere nogle aff de gamle / som raader / at naar Bierne Sværme / at mand skulde fange Viselen oc nippe noget aff den ene Vinge paa hannem / oc kaste hannem neden paa Jorden paa et Laggen / oc et Løff hos hannem / saa skulde da den gandske Sværm falde til hannem. Men saa lenge Viselen er paa et Sted / oc ingen aff Speidebierne ere hos hannem / skal de hannem langsom oplede / men ere der nogle faae Bier hos Viselen / som hannem kund forspeide hos Bierne saa maa vel skee det kunde gaa an. Dog raader jeg ingen at tage Viselen noget aff Vingen / thi hand kand ickun fordrage en ringe Ting / saa hand om en stacket Tid kunde omkomme / oc den heele Sælskab der offver spildis oc forderffvis.

Det er icke raadeligt at tage aff Viselens Vinge.

Naar mand nu (effter dette Capitels Anleding) haffver Bierne udi Kuberne / saa kand mand om Affteenen smuckt løffte Kuben op i Vejret / oc see hvad mand haffver til beste / om Sværmen er liden eller stor / dette kand mand nu i de andre Kuber / som haffver Bonde nederst icke komme til med / hvorfor mand icke heller veed / om mand haffver faae eller mange Bier i Kuben.

Det

Det femte Capitel.

Hvorledis fremdelis med Bjerne skal handlis oc omgaaes / naar de nu ere indsatte eller stockede enten udi Kuber eller Stocker.

NAar nu Bjerne ere indlosserede udi deris Cosamente / da bør dem ocsaa at haffve et vist Verckſted / hvor de deris Arbeyd foruden Hinder kunde forrette ; thi hvor de bliffver sæt førstigang / vil de samme Sommer offver foruden pericul, icke vel lade sig fraflytte. Er derfor fornøden at haffve et serdelis vist Sted / eller Bencke som i en serdelis liden Hawe er indeluckt / eller ocsaa at der intet Qvæg kommer udi Hawen / hvor de staar. Det er vel got for Bjer / at haffve saadant et Skuur / luckt bag ved dem med Fiæle oc offven offver dem / saa kand mand haffve to Rad eller to Bæncke fulde offver hver andre / saa haffver mand icke heller behoff / at haffve Halmhætter ofver Kuben. Dog haffver saadanne Skuur icke endnu kundet befalde mig fordi der sanckis da saa mange Ræderkopper under Skuuret / hvor i saare mange Bjer fangis oc forderfvis: saa er det icke heller nock / at Bikuber ere befrijede fra Regn / men end ocsaa fra stor Heede / som mange gange om Sommeren giør Bjerne meget urolige. Offte bliffver Kuberne aff Solen saa heede / at Kagerne skiuder ned / oc Honniget rinder ud paa Jorden / hvor udaff Myrer oc andre saadanne Giester faar en slem Vaane / at spore oc oplede Kuberne / oc binde sig selff til Giest. Naar de andre Bjer fornemmer saadant / da henter hvo

Bjer leder sig icke gierne flytte om Sommeren.

Om Fiælestuur ofver Bjerne

der kand/ oc dersom Kuben er icke vel sterck aff Bjer/ tør de vel hente Honnig bort der aff altsammen.

Hver Kube bør at haffve sin egen haim hætte.

Derfor holder jeg meere der aff/at hver Kube haffver sin Halmhætte/som mand kand afftage oc paasætte/ naar mand vil / der med er oc Kuben befried / baade fra Regn oc stor Heede/hvor til nu ingen Skuur eller Tag giøris behoff.

Om Bencken hvor paa Kubene komer at staa.

Jeg haffver Bænckе paa efterfølgende Maneer: Jeg tager de brediste Fiæle / jeg kand faa / eller lader en Snedicker føye mig to Deller sammen/at Kuberne kand haffve Rom der paa / oc ingensteds henge ud offver Fielen/graffver saa stercke Egestolper udi Jorden / oc nagler Fiælen fast der paa / ungefer en Alne høyt fra Jorden.

Men hvo som om Vinteren skal flytte sine Bjer udi Huuse / for en eller anden Aarsags skyld/ hand kand sætte hver Kube paa en Tøndebaand / eller andet Stycke Fiæl/ for sig selff / oc kline den der paa / saa ere de diß beqvemmeligere at flytte aff stedet. Men efterdi det falder alt for beqvemmelig for Tiuffven/da sætter jeg ingen Bond under Kuben / men klijner hende ickun paa den bare Benck/oc giffver saa hver Kube sin egen Hat / udaff en Langhalms Knippe / bunden offven fast tilsammen/oc sat offver Kuben/oc en halff Tønde Giord omkring Halmen/den sticker jeg fast udi Kuben/ med tre eller fire smaa Pinde / saa flyffver Hatten icke aff udi stor Blæst oc Storm.

Om Leyrestocker eller Trunter.

Hvo som bruger Leyrestocke eller Skonske huule Trunter / de ligger nu allerbæst paa store Steene / eller ocsaa / om mand haffde mange / kand mand med tvende Bielcker giøre et Lag / ligesom mand legger Øltønder

Paa

paa udi Kieldere/ungefer en halff Alne fra Jorden/eller lidet meere. Disse Bielcker kand mand enten legge paa Steen/ eller (hvilcket som bedre vaar) paa Stolper/ graffvede udi Jorden. Mand kand oc legge samme Leyrestocke ofven paa hver andre/dog saa at mand kand ubehindret gaa bag til dem. Offven paa disse Stocke kand mand legge langeskaaren Torffve allevegne ungefer/som de Torff mand legger paa Huuse/ naar disse Torff strecker allevegne vel offver dem/da haffver de ey andet Tag behoff/dog vil de vel forvaris for Regn/ oc besynderlig Halmekuber/der kand Regnen snart drage sig igienem udi Kuben/ oc giøre stor Skade.

Bikuber ere snart stiænde af Regn.

Ved S. Jacobi Apostels Dags Tid/ naar Bierne begynder at henge sig uden for Kuberne udi store Klynger/ da skal mand giffve act paa/ om de henger ud alleniste for stor Heede skyld/ eller ocsaa de haffver icke meere Rom at arbeyde; dersom saa er/ da faar mand at giffve dem Rom/ ellers de begynder at bygge uden for Kuben under Bencken. Hvorledis det skeer er formeldet udi førrige fierde Capittel. Oc er det meget bedre at mand sætter en halff Kube neden under den fulde/ end at mand vilde skiære noget aff Honniget fra Bierne: Fordi det er da saa meget varmt/ oc Honniget rinder oc drypper saa lettelig. Naar jeg vil sætte saadan en ring eller halff Kube til dem/ da giør jeg det om høy Middag/naar de fleeste Bier ere udi Marcken/oc lader de da best handle med sig; thi om Afftenen oc om Morgenen henger de udi store Klumper/ sticke oc verier sig meget meere. Jeg løffter Kuben lige op i Veyret oc lader en anden sætte mig Ringen paa Bencken/ sætter saa Kuben paa Ringen/ oc strax enten stopper omkring med

Hvorledis mand giffver Bierne rom at arbeyde.

Bierne som henger ude ere best at handle med udi Middags Stunden.

gamle Linklude / eller kliner strax til førend Bjerne faar vaane at løbe ud oc ind/hvor jeg icke vil have det/det maa oc ey forgiettis at hafve skaaret Flyfvehullet paa ringen/ fordi at det førrige Hul paa Kuben / kommer gemenlig saa langt ned/ at det icke kand blifve brugeligt.

Flyffvehullene vendis mod Synden eller Sydøst.

Jeg holder for at være best/at mand vender Flyfvehullet mod Synden eller Sudøst / thi jo før Solen kand skinne paa Flyffvehullet/ jo bedre det er / thi jo førre begiffver Bjerne sig paa Arbeyde/ saa blifver oc gresset / som er vaat enten aff Dug eller Regn / diß snarere tørt. Dog skal mand icke lade Gresset voxe forlangt eller høyt under Bjkuberne / thi naar Bjerne om Morgenen tilig kommer tunge aff Marcken / falder de i det vaade Græs / hvor Tudtzer oc Frøer æder dennem.

Om smaa Fiæler udē for Kuberne.

Nogle sætter smaa flyffvebrætter eller Spaaner uden for Flyffvehullene/ men Bjerne haffver der ingen Hielp aff/ oc kand snarere forhindris i Flucten / naar de kommer hiem aff Marcken / end de skulde haffve got aff samme smaa Fiæle. Thi det gielder Bjerne lige meget/ enten de vender Kroppen imod Jorden / eller imod Himmelen / saa de icke som andre Fugle / haffver behoff at gaa eller staa paa saadant/dog lader jeg Fiælene hvor paa Bjerne staae / være noget bredere end Kuberne ere vide til / sætter saa Kuben ind paa Fiælen det længste hun kand komme / saa Bjerne kand løbe ud oc ind paa samme Fiæl.

Der skal holdis reent fra Græs oc slig t under Kuberne.

Kand mand hafve en smuct reenlig Steen Broe/ under Bjekuberne / da er det meget got / thi Græsset er dem skadeligt i mange maader / som før sagt er. Saa kand mand oc tit oc offte haffve megen efterretning / ud-

aff

aff det som Bjerne bærer udaff Kuberne/ undertiden finder mand Viseler/undertiden Orme eller Madicker/saadant kand mand icke see i det lange Græs. Naar mand nu saadant seer kand mand diß snarrere komme Bjerne til hielp. Jeg haffver seet Bjer hos en Dannemand staaendis offver hans Vindver op under Tagskægget men de vilde icke arte dem; thi naar det blæs hart/ haffver de ont ved at ramme Kuben/ oc dersom de falder paa Jorden/ som ofte skeer/ da haffver de lang tid behoff indtil de kommer op til Kuben igien.

Bjer skal icke sættis forhøyt i Veyret.

Mand skal ey heller sette dem hvor Røg eller anden stanck oc ond Luct idelig kand komme til dem/ icke for nær Baggerovne/ Rændesteene/ Hundehuuse/eller andre uhomske steder/ oc naar mand vil gaae til dem/ skal mand icke lucte udaff nogen Ram/ bæsk eller anden ond luct/ saa som aff Løg/ Brændevjn/ Malurt/ Rædicke/ Gammelost/ eller deslige sterckluctendis ting/ thi saadant kand de icke fordrage.

Bjer hade all ond Luct.

Aff Diurene hader de allermeest Hæste oc Hunde/ de kand icke heller vel fordrage stor Allarm/ eller idelig bulder/ i synderlighed om Sommeren naar de afler deris unger. De Mennisker som lucter stram af Svæd/ fordrager de icke lenge hos sig/ saadanne haffver Behoff at sette et Skierm for Ansictet/ om de endelig med Bjer vil omgaaes/ hvor til mand snariste kand komme/ at mand kiøber et Qvarteer sort Haardug i Kramboden/ oc saa aff udgløet Staaltraad giør saadanne bøyler/ saa høye at Ansictet kand være frj inden for/ drager saa Haardugen offven offver/ oc siden enten aff Bay eller andet Viden tyg/ lade sig giøre en Hatte ungefer som en Kab-

Bjer hade Heste oc Hunde/ oc kand icke fordrage stort bulder.

Bjkappe eller skerm at sette for Ansictet.

bus/ eller Regnhætte / passe saa Bøylene med Haardugen lige for Ansiettet/ grøn eller blaa Farfve er best / sort fordrager de icke gierne. Mand haffver oc saadanne Hætter udaff gandske Meßingtraade / Item giorde aff Hæste Haar/dog ere der mange Menniske som kand om gaaes med Bjer / gandske bare oc blotte / men da skal de icke lade gaa Aanden iblant dem/ oc hænderne skal være vel reene. Der ere ocsaa nogle Vrter/som mand kand gnie hænderne med / saa at Bjerne icke lættelig sticker / som er Ybisk/ malva kaldet / lige saa Melissa eller Hiertensfryd / dog skal mand vel vaare sig at mand ingen trycker eller knuger/ vil mand haffve Haandske paa hænderne/ da ere de Vldne Finger-Handske / de allerbeste/ fordi de sticker saa saare mange brodde udi Ledderhandske/men i det Vlden kand ingen brod blifve fast siddendis / dog maa mand forvare sig saa vel som mand vil / saa bliffver mand dog untertiden stungen aff dem.

Bjer fordrager icke gierne sort Farfve.

Vrter at gnie Hænderne med at Bjerne icke sticker

Om mød bliffver stunge aff Bjer.

Det første en Bje sticker dig / da er dette det fornemmeste raad/at du først faar Brodden ud/ thi enddog Brodden er fra Bjen/ sticker den dog alligevel oc er lefvendis / oc lader icke aff førend den er kommen saa lange ind som den kand komme/ uden du med en hast slaar med en flad Haand paa steden / oc sønderknuser Bjen altsammen/ strygendis den med Haanden fra steden / oc saaledis riffver Brodden fra steden / førend den kommer fordybt ind i hudden. Er dig nogen anden saa nær / da lad ham strax med en hast drage dig Brodden udaff Huden / tag saa det snariste du kandst udaff dit eget Vand udi din Haand / oc toe steden saa varmt der med. At holde kaald vaad Jord paa steden/ hielper ocsaa noget / dog er det førrige raad det viss:ste. Kand mand icke

lade

lade Vandet / da tag paa lønlige stæder oc riff Huden der med / dette holdis for et sønderlig experiment imod Bjernis Sting. En anden Salve findis i det 8 Capittel her imod.

Mand skal oc udi en Bjehawe / beflitte sig paa smucke lauge Træer / som ere alle slags Kirsebær oc Plommetræer / hvilcke icke voxe for høyt i Vaxret / Pile ere ocsaa gode / men Aske oc deslige Tophøye Træer / ere slemme naar Bjerne falder for høyt / thi da ere de ondeer faa udi Kuben. Mand skal oc ingen Træer sette for nær lige ud for Bj Kuberne / thi de forhindre Bjerne udi deris fluct oc Arbeyde. Om Træer udi en Bjehawe.

Det siette Capittel.

Om Bjernis Fiender / oc andet hvis dem kand være til forhindring / oc hvorledis de der fra kand befries.

Nddog denne liden Fugl giør ingen nogen forfang / saa haffver den dog saa mange Fiender / som den hader / frastiæler / eller ocsaa gandske ødelegger. Bjernis Fiender.

Vdi store Skowe oc Heeder haffver hand Biørnen oc Maaren: Hiemme ved Huuset giør Rotter oc Muus stor skade om Vinteren: Om Sommeren kand Bjerne selff i nogen maade holde dem fra sig. Biørne. Maarder. Rotter oc Muus.

Muus haffver en Vinter ædet mig alt Honniget aff 6 Kuber / førend jeg viste aff Muus at sige. Derfor skal mand ungefer om S. Mortens Dags Tid / naar

naar Muusene flytter aff Marcken hiem udi Korn Laader/ see vel til/ at de icke faa vaane paa Honniget/oc legge vind paa / at mand med Muusefælder fanger dem bort.

Grønspet. Nødhacke Musvite.

Mußviter oc andre smaa Fugle/ ere dennem ocsaa haadelige/ de setter sig for Flyffvehullene / oc picker med Næbbet/ strax løber nogle aff Bjerne til Hullet / saa tager de en Bje effter den anden / flyer udi det næste Træ oc fortærer dem.

Disse smaa Fugle faa vaanen udaff de døde Bjer/ som bæris udaff Kuben aff de leffvendis / derfor vaar det got at mand kunde holde dem smuckt reent under kuberne.

Graamulde.

Den fornemmeste Fiende de hafver om Sommeren/ ere de hvideplæckede eller Graa-Mulde / ere skabte som smaa Sommer Fugle/ disse ere Aarsag til mange Bjers forderfvelse. Thi hvor de kand komme udi Bje Kuben oc sætte deris skadelig Spje eller Sæd/ voxe der strax Orme der udaff/ hvilcke bliffve omsier saa store som en liden Finger ende. Oc disse Orme kand Bjerne intet formaa at udslæbe/ de æder alt Honniget op/ oc fylder Kuben igien med Spindelveff oc Skaarn. Fordi skal mand om Sommeren om Afftenen legge dem Ode det meeste mand kand hos Bjekuberne/ocsaa holde Bjekuberne vel tætte til klinede / at de icke kand komme derind / udi Hullet pleier Bjerne selff at holde Vact.

Æderkopper.

Æderkopper ere ocsaa Bjernis Fiender/ de Spinder oc Veffver imellem Kuberne/ oc i deris Spindelveff fanger de mange Bjer. Det første det tacker mod Afftenen / da fanger de an at spinde/ oc om Morgenen før Solen staar op da kand mand fange dem bort / om Dagen

gen seer mand dem intet arbeyde / de allerbeste oc duelig-ste Bjer / som ere først paa Arbeydet om Morgenen / blifver gierne fangne i samme Spindelvessve / naar mand icke skaffer dem vel tilige om Morgenen aff vejen.

Veggeluus oc Ørretviste eller Tvestiærter / hvad mand kalder dem / stiæler sig ocsaa indtil Bjerne / oc biuder sig selff til Giæst / de æder ickon Honniget oc lader Bjerne lessve. Veggeluus Ørretviste eller Tvestiærte.

Men Firebeen / Tudzer oc Frøer som opholder sig under Bjkuberne / de opsnapper mange Bjer / naar de kommer tunge aff Marcken / oc falder ned i Græsset / da staar Tudzen paa sine Bagbeen / oc kand recke sig saa høyt i Vejret / at mange icke skulde tro det / oc snapper saa op alle de Bjer som hun kand offverkomme: Derfor skal de ødeleggis / oc ingenlunde fordragis under Bjekuberne. Naar mand nu intet Græs lader voxe under Kuberne / da kand saadanne Giæster diß bedre sees oc afsønnis. Firebeen. Tudzer. Frøer.

Svaler giøre ocsaa Skade paa Bjerne / de snappe dem i Flucten / derfor naar de flyffve fornær Kuberne / kand mand slaa Hænderne sammen / oc klappe oc kiuse dem nogenledis fra Stederne. Svaler.

Storcken æder oc Bjer naar hand spatzerer paa Engene blant Blomsterne. Storcken.

Gedehamse stiæler ocsaa Honniget fra dem om Efterhøsten. Der ere nogle store i Tydskland som der kaldis Hornusler / disse kand tage en Bje / oc flyffve bort med hende / ligesom en Høg tager en Høne. Hornusler

Det sivende Capitel.

Om Sinadomme som Bjerne kand tilfalde/ oc Middel der imod / saa vjt mig endnu vitterligt er.

EN allergemeenligste oc største Sinddom som ødelegger de fleeste Bjer / er Hunger oc Mangel/som hver mand vitterligt er. Den hændis gemeenligen de Bjer som falder forsilde om Sommeren / saa de kand icke selff sancke nock til Føden om Vinteren / oc om mand end skiønt om Foraaret vil giffve dem at æde / bliffver de dog omsider gemeenligen øde. Eller oc hos de Bjer / som Vinteren offver haffver haft formange ubødne Giester aff Muus eller andet saadant / oc mand icke strax om Foraaret kommer dem til Hulp med Honnig / thi Vinteren offver fortærer de icke ret meget saa lenge de ligger stille inde ; men strax i Fasten/ naar de begynder at flyffve ud / da fortærer de noget rundere/ de kand intet lenge lide Mangel / de fortære oc icke diß meere / om de end skiønt haffver Kuben gandske fuld. Derfor de som icke ere rige nock/oc haffver behoff at giffvis / dem haffver mand icke behoff Vinteren offver at spise / men strax de begynder at flyffve ud/ rense oc putze sig / oc begynder at sætte unge Bjer / da skal mand i tide giffve dem at æde/paa den Maneer/som er formeldet i det 3 Capitel.

Naar mand skal giffve Bjer at æde.

Dog skal mand ingen Terpentin blande der udi til de svage Bjer / førend der bliffver noget at drage paa Blomsterne. Mand skal altid giffve dem om Afftenen/ eller om Morgenen meget tilig ; thi fornemmer de andre

dre Bier Honniget / da biuder de sig selff til Giæst / oc undertiden tager de baade Honniget oc Bierne bort / oc det aff den Aarsag / naar de svage Bier erfarer at de kand icke selff staa imod / da tager de alt hvis de haffver / oc følger med de stercke Bier / oc drager ind til dem i deris Bolig.

Men hvo som er kommen noget fort med Bier / saa at hand ellers haffver nogle stercke Stade / til at sætte Vinteren offver / hand tage ickun saadanne Sildefødinge aff veyen om Effterhøsten / thi der bliffver sielden noget got aff de Bier / hvilcke mand skal giffve noget / thi enten bliffver de forlade der udaff / eller oc Røffvebier legger dem øde.

Det er bedst at tage de svage Bier bort om Efterhøsten.

Dernest er der oc anden Siugdom / som forderffver mange Bier / oc kand mange den icke formene / førend Skaden er skeed / oc pleyer at vederfaris de beste oc fediste Kuber / saa at Kuben staar offte ofven fuld aff Honnig / dog er der icke en leffvendis Bj udi Kuben / det kommer sig saa: Hvilcke Aar der er megen Fruct aff Eble / Pærer / Blommer / Kirsebær / Vindruer oc sligt offverflødig nock til / oc der nu er Mangel paa Honnig / da drager de Honnig udaff saadanne velmoede Fructer oc Bær. Det første Viselen æder udaff saadan Honnig / bliffver hand siug oc døer bort / oc det skeer gemeenlig udi Februarij Maanet / paa hvilcken Tjd Bierne ingen Visel kand aufle; hvorfor de sætter dem til at sørge / oc hvercken æde eller dricke / men døer effter haanden / oc effter som de døer / slæber de leffvende de døde ud / de sidste staar omkring paa Kagerne som de vaare leffvendis / hos den døde Visel / oc er offte Kuben gandske

Anden Siugdom.

Naar Viselen døer / sørger alle Bier sig tiihiel.

fuld aff Honnig/der er sielden en Vinter det skeer jo ved nogle.

Mig er en Vinter saaledis sex tillige udgangen/ dog lider mand ingen Skade paa Honniget/naar mand ickun i tide faar det at vide/ oc strax tager Honniget bort førend de andre Bjer det fornemmer / ellers henter de det bort.

Huorledis man kand bede naar de ere Visellos.

Mand maa gaa til Kuben oc saaledis erfare om Bier haffver Visel / om Afftenen / oc holde Øret til Kuben oc kneppe paa Kuben med en Finger/ saa erfarer mand det strax: Thi ere de ved Mact / da svare de oc bruuse / eller oc nogle kommer løbendis frem i Hullet; Men svare de icke / da luck ickun strax op oc see til. Mange bliffver bedragne naar de seer Bierne om Dagen flyfve for Kuben / saa meener de at det er deris Bier / som hør til samme Kube / thi der ere altid Bier der udi om dagen/som stiæler oc henter Honninget bort / oc samme Folck lader saa Kuben staa indtil Honninget aff fremmede Bier er borthent: Thi naar Bierne fornemmer ingen Modstand/ falder de strax til / oc paa en eller tu Dages tid / tager de Honninget altsammen bort / siden vil mange skylde fremmede Bier for at de haffver ødelagt deris Bier / oc giffver dem dog selff Aarsag til tiuffverj/med saadan deris egen forsømmelse.

Visellose Bjer skal borttagis ellers stieler andre Bjer Honniget.

Om Røffvebjer.

Om mand nu end skønt vilde giffve saadanne en anden Visel/ saa er det dog paa slige Tider om Aaret/ gandske forgeffvis / derfor ickun bort med Honninget/ jo førre jo bedre / paa det mand icke skal giøre sine egne Bier til tiuffve oc Røffvere.

Disse røffve Bier ere oc skadelig Giæste / ere paa Farffven noget Bruunere oc større end andre Bier/dis-

se

se legger mange Kuber øde/ oc kaldis Røffvebier / fordi de sancker deris Honning med Røffven oc Stiælen / de flyer icke paa Blomster effter Honning som andre Bier/ men Røffver oc Stiæler fra andre Bier.

Den som udi Tydskland holder saadanne Røffverbier / oc det bliffver hannem aff Naboerne offverbevist/ da bliffver alle Bier med Stocker oc alt ført uden for Byen oc opbrændt med Ild / oc bliffver Personen derforuden aff Offrigheden straffet paa Pænge. De sætter eller Stocker dem i Kuberne med Koglerj oc Skiælmerj/ saa ingen Bie kand dem imod staa / de andre Bier kand ocsaa strax kiende dem uden for Kuben/ fordi de flyffve icke redelig til Kuben/ som de andre/ hvilcke haffver hiemme i Kuben / men de hvæge uden for indtil de fornemmer ingen Bier i flyffve Hullet / da løber de ind oc sticker Biernei Kuben / ræcker sig offte op i Vøjret imod dem tager fat paa dem saa de tumler med hver andre ned i Græsset. Hvor de fornemmer saadan Modstand / bliffver de vel ude/ oc falder de altid gierne paa de svageste Kuber. Dog kand mand oc artigen putze dem igien/paa effter følgende Maade: Vil mand vide hvis Bier de ere / da skal mand om Morgen tjlig lucke sine Bier til/ naar nu de fremmede Bier vil ind i Stocken / oc ligger for Kuben / skal mand tage lidet Zinober eller Mini vel vreien som anden Maaler Farffve/ oc med en Pensel stryge en Stræg tvært offver dem/ eller oc offver stencke dem med Honning Vand/ oc strøe dem fulde aff Meel oc Salt sammen blandet / saa de bliffver vel hvide/ der kand mand baade kiende dem paa/ saa bliffver oc deris Honning Suurt aff saltet. Naar mand saale-

Røffvebier bliffver opbrændt med Ild.

Naar Bierne bidis for Kuben/ hvad det betyder.

At mercke Røffvebier / saa at deris Honnig bliffver suurt.

dis haffver tegnet dennem / kand mand gaa hen til den Mands Bier / ſom mand her i fortencker / oc viſe hannem ſine høide Bier / eller hvad mercke de bruger / ꝛc.

Røffvebier at fange

Mand kand oc fange dem ſaaledis / at mand tager ſine egne Bier med ſampt Kuben bort / oc ſætter der en tom Kube i Steden igien oc beſtryger den tomme Kube vel med Honning / oc ſætter ſaa et langt Hylderør ind i ſlyffve Hullet / at det naar igiennem Kuben paa det anden Side ſaa nær til Enden / at en Bie neppeligen kand krybe igiennem Røret ind udi Kuben / luck oc ſtop ſaa Kuben allevegne vel til / ſaa de icke kand komme ud igien / ſaaledis kand mand enten ſvælte dem ihiel / eller i andre maader omkomme dennem hvorledis mand vil. Vil mand idelig ſtrøe Meel oc Salt paa dem da forderffvis alt Honningen for dennem oc bliffver ſuurt; Dog ſkal mand vel tage ſig vare / det icke kommer paa ſine egne Bier.

Mand kand oc komme Bierne til Hielp / at Røffvebier intet kand formaa ſig imod dennem / oc er dette efterfølgendis et viſt experiment, ſom jeg haffde tenckt for mig ſelff alleene at beholde / derſom Kierlighed til min Næſte mig icke anderledis haffde tilſkyndet.

Experiment at præſervere ſine Bier for fremede Bier

Der er en Rod paa Apotecket / Voxer icke her i Landene / kaldis Efoerwurtz / af den ſkal mand tage lidet / oc lige ſaa meget Bebergel / hacke det vel ſmaat med en Kniff / ſlaa der paa en Skeefuld Rinſkoyn eller tu / lade det ſaa tilhaabe ſtaa i blød Natten offver / her aff ſkal mand ſtryge omkring oc i ſlyffve Hullene paa ſine Bikuber; Da ſkal de fremmede Bier vel bliffve der fra.

Men

Men haffver de fremmede Bier forskrecket dennem oc faaet Offverhaand/ at de icke sønderlig meere vil forsvare sig imod dem/ da tag god Honning / lige som det kommer aff Kaggerne / oc icke er saaddet eller skiæret/ rør halff parten saa meget god Vjn der iblant / oc halffparten reen Brøndvand/ rør det vel tilsammen/oc om Afftenen eller Morgenen meget tjlig / tag den svage Kube oc holt den offver ende / oc med en Skee offverøse oc offverstenck baade Kagger oc Bier allevegne / set saa Kuben paa sin Sted / oc luck for hende en Dag ofver/ saa skal de vel bliffve friske igien.

Et andet Raad.

Nogle af mine N. boer tager god gammel Miød/ oc smælter noget Honning der udi / oc paa vor Frue Dag i Fasten om Morgenen førend Solen staar op / giffver de alle deris Bier her aff at æde/ da skal Røffvebjer intet giøre dennem det Aar.

Et Raad at giffve Bjerne for Blodsot.

Jeg talde noget tilforne / hvorledis Viselen kand bliffve Siug aff den Honning/ som Bjerne Drager af Fructer oc bær/af saadan fast Honning kand oc Bierne selv bekomme en Siugdom / som kaldis Buglob / eller Blodsoot. Dette kand mand see paa deris Kuber strax i Fasten / da ere de inden udi nederst omkring allevegne beklickede oc besmittede oc seer det ud allevegne lige som der vaar stencket Blod paa Kuben. Der imod skal mand saaledis hielpe dem: Tag en Muscate Nød / riff den halffve part der af paa et riffve Jærn / oc Bebergel/ saa meget som en Ertte got Honning oc halfparten saa meeget got reent Brøndvand / Blande dette vel tilhaabe / her af gif dine krancke Bier hver anden Dag noget at æde/ saa bliffver de friske igien.

Mand

En andet raad at røge Bjerne for Blodsoet.

Mand kand oc tage Galbanum (er et Gummi paa Apotecket) den skal mand legge paa nogle faae Gløer/ som ere reene fra Røg/ oc lad den Røg af denne Gummi gaa ind til Bierne / mand kand om Morgenen holde den heele Kube ofver Røgen / oc giøre det nogle gange saa hielper det.

Et andet raad.

De som Boer ude paa Landet oc icke kand naae Apotecket / de kand tage tørre eller stægte Pærer (de sødiste ere de beste) oc siude dem i reent Brøndvand indtil de ere gandske blødsaadne / oc Suppen mesten bort saaddet / meere end naar mand ellers siuder dennem/ lade det saa staa oc bliffve kaalt; Sie siden det klareste af Saadet offven aff / paa Bonden blifver en slem tyck / slimactig Materie/ den duer intet/ iblant dette Saad giffver mand noget Honning / oc giffver Bierne der af at æde/ hver anden eller trdiee Dag / dette stopper oc tætter ocsaa Liffvet paa Bierne.

Om en Siugdom kaldis Faulebrut.

En farlig Siugdom pleier endnu at tilslaaes Bjerne / som kaldis paa Tydsk: Faulebrut / det er/ raadnelse kommer iblant de Kagger/ som de om for Aaret føder deris unge Bjer udi/ dette lucter oc stincker meget ilde/ dog haffver jeg endnu aldrig fornommet denne Siugdom hos nogle Bjer her i Landet / Zeidlere eller Bjevoctere holder for at Bjerne skulde drage udaff døde Hunde/ hvor af denne Siugdom skulle sforaarsagis. Men jeg vil vjse os en anden Aarsag som skal siunis troligere/ oc saa i Sandhed befindis / thi mand fornemmer denne Siugdom ingensteds uden hvor mand bruger Stocker/ hvor udaff mand i nogle Aar udskiærer Honniget/ oc Bjerne bliffver dog altid ved mact. Nu kand de,

deris Verck eller Voxkager offver 4 Aar intet due / at det jo aff sig selff henfalder / oc bliffver til sort Muld oc Skarn / saa Bjerne selff undertiden / skiuder saadant sort Tøy ned paa Bonden fra sig. Naar nu saadant Vox (i det mand beskierer) bliffver to eller fleere Aar paa et Sted staaendis / oc Bjerne siden sætter deris Sæd der udi / bliffver saadant gammelt halffroddet Tøy aff Bjernis Varme lættelig opvact til Raadnelse / oc end snarere det / end at der skulle fødis leffvendis Bjer der udi. Hvorfor oc her i Landet udi de Kuber som ere neden luckte / saa mand icke kand rense sligt sort Skarn ud / Bjerne icke kand due offver 3 Aar / oc enten flyffver selff bort aff Kuberne / eller oc forderffvis aff Orme: naar de oc tager Honnig aff saadanne Kuber / bliffver alt saadant Skarn / som ligger paa Bonden udi Kuben / rørt iblant Honniget / saa at de som kiøbe Honniget / offte med skade maa erfare / at all deris Miød kaster sig / oc bliffver suur / hvor til saadant suurt oc halffraaddet Tøy allene er Aarsag: Thi ligesom et lidet Stycke Surdey kand anstickе oc suurgiøre et stort Trug fuld aff anden Dey / saa kand oc en ringe Deel udaff sligt raadet Tøy forderffve mange Tønder Miød. Aff den Aarsag sætter jeg ingen Tjd nogle gamle Bjer offver Vinter / men altid tager de fiorgamle aff / oc sætter udaff de unge Sværme til igien / saa haffver jeg mig for ingen saadan Siugdom at befrycte / oc altid bekommer got / feedt / hvit oc velsmagende Honnig. Der imod meener Bønderne her i Landet / at mand icke skulle saadan en Bjemoder / saaledis kalder de en Kube som giffver mange Sværme / afftage / oc lader hende staa 3 eller 4 Aar / oc alligevel beholder hun altid sin første Vircke eller Vox / derfor flyer

Bjerne enten self bort af Kuben omsier/eller ædis af Orme oc Maddicker / eller oc forderffvis aff forneffnde Siugdom.

Denne Siugdom er icke lættelig at curere, thi om mand end skiønt de raadne Kager vilde udskiære / oc af en god sterck oc sund Kube udskiere lige saadañe Blade/ med Brut eller Yngling / oc indsætte udi den siuge Kube/saa er det dog at befrycte/ at mand saa snart/ den sunde med den siuge tillige skulle forderffve/ det kand icke heller saa vel skee udi Kuberne / oc ey heller udi liggende Stocke/ fordi at mand icke alle Blader/ eller Kager paa alle Sider kand offversee/som det kand skee i de staaendis Stocker. Men det gaar dog sielden an / derfor er dette det beste Raad / at mand tager ickun den siuge Kube strax aff/ oc icke lade saadan Honnig komme iblant andet Honnig/hvor udaff mand acter at blande Miød.

Hvorledis saadan Siugdom pleyer at curereis.

Endelig saa sanckis ocsaa Vinteren offver i hver Kube en Hob Affgang paa Bonden under Kuben / det seer ud ligesom Hvædeklid / eller Saaer / naar det om Sommeren offven i Kuberne blissver beliggendis/voxer der omsier Orme oc Maddicker udaff / uden det blissver om Foraaret udrenset / Bjerne bær det oc vel selff udaff Kuben/ men de sencker sig meget der med / det er oc offte faldet saa hart sammen / at mand neppelig kand skrabe det aff Bonden / saa Bjerne formaar icke det altsammen at udrense / uden mand kommer dennem til.

Bjerne sancke orme aff deris egen Affgang.

Hielp / hvor om meeré paa sin Sted formeldis.

Det

Det ottende Capittel.

Hvor lenge Bjekuber kand bliffve staaendis hvilcke der skal afftagis / oc naar mand dennem skal afftage.

SVo som haffver eller holder liggendis Stocke til sine Bjer / hvor som Bjerne kand haffve nogen Dregt / aff oftebemelt Vrte Liung / saa de kand taale at skiæris Honniget fra / der skal mand strax om Jocobi Apostels Dags tid / beskue dem / oc see / hvilcke der hafver Stockene eller Kuberne fulde / dem skal mand tredie Parten eller noget nær halffdeelen fraskiære / om en Afften silde / hafver mand mange Bjer / da behøfver mand fleere afftener der til / thi det maa gaa sædelig oc betenckelig for sig. De Tydske beskriffver adskillige slags rædskab som mand her til behøfver / dog kand det altsammen forrettis med tvende Kniffve / de skal være med trinde oc smalle Jærnskafte / hver ungefer offver alt 3 Qvarter aff en Alne / bag paa enden et svorret Skafft aff Træ / hvor ved mand kand holde dem vist / oc vende dem i Haanden. Disse Kniffve skal ickon være en halff Finger lang paa Bladdet / oc hafve æg paa begge siderne / oc skal være buckede for paa tvært for Jærnskafftet / saa at det ene Blad skiære lige for sig oc bag sig; Det andet Blad skal skiære ofver sig oc under sig / oc det staar til den ene side paa skafftet / som en liden Rage / Bladene skal icke være brædere end en liden Finger-Nægel / paa det mand der med kand komme ind imellem Kagerne / saa bør oc Bladene for paa icke lengre at være buckede end en Vox-

Om Kniffve med hvilcke Honniget fraskieris.

kage ungefer er tyck til / det er nu ungefer en halff Finger langt. Med disse tvende Kniffve / kand alt fra skiæris oc udrænsis / baade aff Stocker oc Kuber. Dog plejer Honniget at sætte sig sammen i de liggendis Stocke / udi Huler / hvor Trunterne ere U-sæffne / der haffver mand nu oc en Skee behoff aff Jærn / som en Kockeskee / hvor med mand kand indlange / oc saadant Honnig / det meeste der affuddrage / at Bjerne icke skal druckne der udi.

Om Røg til Bierne.

Naar mand nu vil til at skiære Honnig fra / da er det best om Afftenen silde / oc skal mand ohne Stockerne bag op / oc strax være tilrøde med en god skarp Røg / enten hafve Jld i en Krucke eller Potte / oc legge tør Koemøg derpaa eller vaade Spaaner; Item / mand tænder Jld udi en Bøge Svomp / den kand mand smuckt sticke paa en Kniff / oc holde saa nær mand vil / med saadan Røgen Jager mand Bjerne for ud aff Kuben / oc saaledis bag til handle med Honniget / uden Bjernis forhindring.

Bjerne vil haffve nock til Føde / endog de fortære intet til Ofverflødighed

Er nu Stocken Rig oc vel Fæd oc Fuld / kand mand nocksom tage halffdeelen bort; Men er hand icke saaledis / da skal mand tage mindre eller slet intet / thi Bjerne vil endelig hafve nock tilføde / oc dog icke derfor fortærer dißmeere / oc haffver de noget til offver / da findis det vel en anden gang.

Mand skal altid lade Bjerne beholde det første Honig.

Naar mand hafver Honniget ude oc rænset Kuben vel / skal mand passe et flyffve Huul paa den baggerste Bond / oc strax klijne den for igien / saa drager Bjerne om Natten ind igien / om Morgenen skal mand vende Stocken om / saa den baggerste Bond kommer fremmerst / at det Honnig som nu i Aar bliffver i Kuben /

kand

kand efterfølgende Aar bortskiæris / saa at Bjerne altid beholder det yngste oc færskiste Honnig.

Vil mand fraskiære nogle Bjer som ere udi Kuber / da skal mand løffte den Kube mand vil beskære / noget aff steden fra de andre / oc ere de icke klynede hver paa sin Bond / da faaer mand at skyde en Tøndebond / eller anden trind Fiæl ind under Kuben / hvor med mand kand løffte hende fra de andre paa en Bagstoel eller Skammel / oc skal mand strax være tilrede med Røgen / oc vel beryge hænderne oc alting førend mand giffver sig til at beskiære.

Hvo der vil at Bjerne icke skal sticke hañem / hand skal bestryge Hænderne med denne Salve eller Smørelse:

Tag Fœnum Græcum, stød det i en Morter vel smaat / tag der til Katost Safft oc lidet Olie / rør det vel tilsammen / indtil det vorder saa tyckt som Honnig / smør Hænderne der med / naar du vilt handle med Bjerne. Smørelse at Bjer icke sticker en.

Naar du est nu færdig / da luck Kuben bag til lidet op / i det du drager hende til dig ofver Bonden / holt strax en skarp Røg til dem / at de endelig maa vige udaff Fiyfvehullet / drag saa Kuben noget mere ud til dig / oc med den Kniff som er dannet som en Rage / ræck op mellem Kagerne / oc skiær saa den tredie Part aff Kagerne ud / dersom Kuben er rig / skiud saa Kuben strax ind paa Fielen igien / oc naar Bjerne ere indløbne / da sæt hende paa sit Sted igien / oc klin Kuben til med det første / saa du venner icke fremmede Giester der til / oc dersom Kuben drypper noget / da sæt noget der under Natten offver / at Honniget icke drypper udi Græsset / at Myrer eller Hvorledis Honnig skiers udaf Kuberne.

fremmede Bjer icke faar Smag paa Honniget / oc siden ocsaa søger Kuben/oc giør dig Skade/fordi det gaar icke nær behendig til saa at skiære aff Kuberne som aff Stockene/ hvorfor oc Stockene ere meere brugelige end Kuberne / paa de Steder som Bjerne kand taale at fraskieris/men her i Landet/ som det intet gaffner en Huußvert at beskiære Bjerne/ da ere Kuberne meere behendige end Stockene / dog meener jeg saadanne Kuber som neden til ere obne/ om hvilcke i det 4 Capitel er formeldet.

Det første September Maanet er begynt/da kand Bjerne her i Siæland / sig intet meere paa Honning forbedre/hvorfor det er da best mand holder strax Munstring/ oc udvellier dem som skal blifve staaendis Vinteren ofver oc tegner dennem.

Hvilcke Kuber der skal affiægis.

Først skal alle de borttagis som hafver sværmet tvende Sommere/ thi de hafver da standen 3 Sommer ofver/dog lader jeg dem ickun sværme en Sommer /som før er sagt.

Item/mand tager oc alle smaa Eftersværme bort/ som selff icke haffver nock Honning til Vinterføde / uden mand hafver ladet tvende saadanne smaa løbe sammen/oc giort en god der af/som udi det 4 Capitel er omtalt.

Her i Landet hafver Bønderne en slem Maneer/ at tage deris Honnig aff: De tager Kuben oc sticker den udi et Kar eller stor Ballie med kalt Vand/saa løber Vandet ind ad Flyfvehullet/ oc opfylder Kuben / saa Bjerne intet kand verie sig/saa lucker de Kuben op ofven til / oc med en Stang rører Kagerne oc Bjerne / med sampt Skarnet som ligger paa Bonden/ udi en Klump tilsammen /oc saa styrter det udaff Kuben / saa de kand

icke

icke først see hvordan Honniget er. Mand bør dog at løffte dem først op / ere de da saa tunge som en Otting Smør/ da haffver de nock til Vinterføde.

At prøffve hvilcke Kuber der kand staa Vinteren offver.

Mand skal oc see ind til dem oc forfare om de ere stærcke nock aff Bier/ Item om de haffver ingen Orme/ før mand setter dem til offver Vinteren.

Dennem mand vil afftage / skal mand icke dyppe udi Vand/ oc forderfve sit Honnig / men mand skal smælte noget Svoffvel / oc drage nogle stycker gamle Læritzklude der igieñem / tag saa et stycke aff disse Svoffvelduge paa en lang klemme/ tænd Ild der udi/ oc holt det ind ad Flyfvehullet til Bierne/ stick en visk Græs udi Hullet/ saa er det strax giort med Bierne / saa de falder ned paa Bonden som de vaare døde/ oc kand mand siden handle med Honniget som mand lyster.

Hvorledis mand skal afftaffe Bierne.

Der ere ofte nogle Kuber saa Fulde oc Fæde aff Honnig/ at mand icke kand komme ind ad flyffve Hullet for Kaggerne / dem løffter mand lidet ofver ende fra Bæncken/ med den ene Haand / oc med den anden far mand allevegne omkring under Kaggerne med den tænde Svofvel Dug / lader saa Kuben gaa ned igien/ oc gaaer saa fra den oc til en anden oc giør lige saa / haffver de icke nock i den ene gang / thi Bierne falder ned i hobetal oc udslycke Svoffvelet / da faaer mand at giffve dem noget meere aff denne dvale Drick / hvilcket dog strax er giort / oc kand mand siden smucke tage Kuben ofver ende/ fatte spilene med en Knibetange oc drage dem udaf Kuben / bancke saa Kuben en gang eller tu paa siden ned paa Jorden / saa slaaes alle Kaggerne løse udi Kuben/ saa kand mand med hænderne eage den ene Ka-

ge

ge udaff Kuben/ effter den anden / eller ocsaa paa en tid styrte alting tilsammen i en Kedel.

De reene Bjer som nu ligger døde eller i dvale / bør mand icke borckaste/thi udi den Angest oc Banghed/ dricker de dem alle fulde aff Honnig/ i den meening at de vilde søge udaff Kuben der som de kunde / men mand kand komme dem iblant det Honnig / som skal blandis Miød aff.

Paa denne manneer kand mand smuckt beskue ald Bjernis Arbeyde inden i Kubeu/ oc findis alting saa ordentlig forvaret hvert paa sit sted / Viselens Honnig er allerøffverst i Kuben/ er aff smagen det beste der iblant.

Trende slags honnig findis i de Kuber som er Aar gamle.

Naar Honniget er et Aar gammel / er der først iblant nogle smaa Suckerkorn / knase imellem tænderne som Sucker-Candi. Dernest er det andet Honnig til Bjernis Underholdning / det som er Aar gammelt er bruunactigt / men det som er sancket samme Sommer / er meere hvid / saa der findis udi de Kuber som ere Aar gamle / trende slags Honnig.

Hvad hõnig mand skal bringe til Lægedom eller Mad.

Vdi de tomme Huul findis det Pudder eller Meel/ som Bjerne tilkommende Foraar vilde begynde at giøre Unger med / naar mand nu vil bruge noget Honnig til at klare/ enten til Lægedom eller til Mad/ da skal mand ingen Bjer lade komme der iblant/ ey heller det Pudder der sidder i de tomme Kager/thi det giffver hõniget en ond smag/ der til med er det u-sundt / oc giffver vrid oc knib i Lifvet/ ꝛc. Men mand skal tage de hvide reene Kager / som ere gandske tillucte med Voxhinde / saa tør mand icke frycte at mand faaer ont der aff.

Det gamle bruune Honnig er icke saa velsmagende til mad/ som det unge hvide Honnig / oc naar mand

vil

vil skiære eller skumme det / gaar der meere bort i skaarn der aff end aff det unge / derfor jo yngre oc reenere Honnig / jo bedre det er.

Aff førsten indtil jeg fick sancket nogle Bjer / meente jeg icke at tage nogle Bjer aff / som nogenledis kunde behielpe sig offver Vinteren / saa gick de mig dog hen paa Foraaret / saa jeg beholt dog icke uden halffparten aff dem jeg haffde hafft om Sommeren / da vaar der en fornemme oc gammel Canonicus her i Byen / for hannem beklagede jeg mig / da sagde hand til mig / Bjerne ere skabte aff Gud oc Naturen til Mennuskens Nytte / vil derfor her udi intet være forskaanede / tag ickun derfor rundelig aff dem / oc skifft lige halffdelen med dem / saa du tager halffdelen bort / oc halffdelen lad bliffve staaendis / hvad gielder at der icke saa mange skal døe for dig. Siden den Tjd jeg giorde saaledis / haffver mine Bjer holt sig / Gud skee Loff / meget vel / dog maa hvo som vil følge dette Raad / oc en hver handle med sine Bjer effter sin egen gode Tycke / jeg bliffver her effter ved denne maade at handle med mine Bjer. Saa sætter jeg heller ingen Kube til at sværme tvende Sommere / men altid unge Sværme / fordi de den anden Sommer ere fediste oc best / oc Honniget er hvit oc haffver en god Smag.

Bjerne vil icke være forstaaende / men endeligen brugis aff deris Huszvert.

Dog hvo som endnu sancker Bjer / oc icke med dem er fortkommen / hand kand ret vel lade dem staa to Sommere offver / dog jo lengre de staar / jo sortere oc slemmere bliffver Voxet oc Honniget / oc jo meere Affgang oc Skarn der findis naar mand renser Voxet ud.

De som staar tvende Sommere offver / skal mand endelig skiære det slemme sorte Vox om Foraaret reden

Det sorte tomme Vox i de gamle kuber skal ö

Foraaret bortsteris

omkring/ saa vjt det er tomt/ bort/ Bjerne vil icke gierne sætte deris Arbeyde der udi/ saa følger oc gierne Orme oc Skarn i Steden for Honnig.

Det niende Capitel.

Om Bjernis Lissis Korthed/ oc om deris store Nytte oc Gaffn.

VOgle aff de Gamle hafver været i den Meening / at hver Bje kunde lessve i 7 Aar / andre siger 5 Aar/ men jeg holder for at de icke lessver offver 4 Aar/ hvilcket de allerbest kand erfare/ som bruger liggendis Stocke / oc lader Bjerne altid lessve / det haffver jeg prøffvet saaledis: Naar mand det første Aar renser under Bjerne/ da finder mand ickun faa døde Bjer iblant deris excrement eller affgang: Men den anden Vinter mange fleere: Den tredie Vinter saare maange / saa at dersom alle Bjer / hvilcke udi 4 Vintre findis døde/ vaare i en Hob sanckede/ da skulle de vel være fleere end Sværmen vaar / der den bleff stocket oc indsat udi Kuben. Hvor aff er at slutte / at alle de Bjer som vaar i den første Flock/ inden 3 eller 4 Aar hendøer.

Vdi en Stock kød fletze være Bjer udi 16 eller 20 Aar.

Enddog jeg haffver vel seet den standende Stock udi Tydskland som i 16 Aar stedse hafver været Bjer udi. Derfor følger det dog icke efter/ at nogle af de første Bjer skulle hafve lefvet saa lenge/ thi Viselen legger hvert Aar saa mange Bjer til / som hand udi Kuben behøffver / oc ingen Sværm afslader førend den er selff rig nock paa Bjer oc Honning/ hvor udaff det ocsaa kommer/ at de Stocke som haffver ligget med Bjer udi 5 eller fleere

Aar

Aar / icke giffver mange Sværme fleere / men arbeider dog vel paa Honnig / dog kand icke mange Stocke ligge eller staa saa lenge/thi aff den idelig varme / som Bierne haffver hos sig / begynder da Stocken omsier at blifve møer oc raadne eller blifver fuld aff Ormehuller. Naar mand saadant paa Stockene fornemmer / da er det beste Raad / at mand tager den Stock om Efterhøsten slet bort / ellers drager Bierne aff sig selff om Foraaret bort aff Stocken / eller blifver siuge udaff den raadne Luct oc døer.

Lettestocke giffver icke mange Sværme efter de haffver ligget 5 Aar.

Vore Kuber som intet beskieris / oc blifver staaendis 4 Aar offver / udi dem blifver Voxet fort oc slemt / der falder Huller udi aff sig selff / oc er allevegne ofverklinet med Axelskab oc sligt slemt fort Tøy / saa begynder da ocsaa Halmen i Kuben at raadne oc lucte ilde / derfor raader jeg ingen / at hand lader dem staa lenge / men bruger dem mens de ere fædiste oc best.

Hver Mand som haffver Hawe oc Leylighed til / skulle billigen beflitte sig paa at holde Bier / ickun allenisie for deris mangfoldige Dyders skyld / hvilcke i det første Capitel nogenledis blefve opregnede / enddog mand ocsaa mange gange kand haffve Gafn aff deris Arbeyde. Thi vil mand giffve act paa dem / da kand mand noget nær lære aff dem en gandske Politi at anordne: Oc hvo som haffver Tid oc stunder til / kand haffve megen Lyst oc Tidkort aff dem / i det mand seer paa deris flittig oc behendig Arbeyde / aff hvilcket de aldrig blifver trætte / oc saa flyffver de meget langt bort effter deris Vox oc Honning; nogle maa flyfve langt bort i Skowen effter Voxbaand / som er en Gummi eller sey Vædske / hvil-

Hvad det er Bjerne fører paa deris bageste been

cken de vel smaaligen sancke aff Barcken paa Træerne i Skowen / dette er saa hvit som Snee / oc førrer det paa deris bagerste Been / naar mand tager det aff førend de kommer i Kuben der med / da lucter det intet / men de beblander det konstigen med en anden Vædske / som de opsancker aff atskillige slags velluctendis Blomster/hvor udaff Voxet bekommer den herlige søde Luct / thi Voxet fører Lucten/ oc Honninget Sødheden.

Den anden materie som Bjerne indfører / udvortis paa deris baggerste Beene / er et Pudder aff alle slags Farffver / fort undertagen/ det sancker de inden udi paa alle slags Blomster / aff dette føder oc aufler de deris Unger. Thi mand seer i Sværmetiden at moxen alle Bjer haffver noget af saadant paa deris Been / thi aff dette kand de faa nock.

Men om Honniget er det Bjerne allermeest at giøre/ hvorfor de ocsaa udi ald deris flucr baade aarle oc silde først søge der efter / dette Honnig er en liden sødactig Vædske / som staar nederst paa Stilcken udi hvert Blomster/ naar det først lucker sig op / dette suger Bjerne op aff Blomsterne med deris Snube / ind i sig / oc fører det i en liden Blære; nogle saa store som en Hampekorn/ oc nogle noget større / de giffver det igiennem deris Mund udaff sig i Hullene paa Kaggerne. Naar mand om Sommeren rifver en Bje i stycker/ oc smager det som hun fører i denne liden Blære / da er det hvit oc klart som andet klart Vand / smager oc noget sødactigt/ dog icke efter Honnig / det blifver først i Kaggerne omvendt til Honnig.

Bjerne føter Honiget inden i sig/i en liden blære.

Bjer sancke Honig paa tre Steder.

Dette Honnig sancker Bjerne paa trende maneer/ eller aff 3 slags: Det første meeste oc allerbeste sancke de

udaf

ud af Blomsterne/oc dette er dem oc saa kierist oc sundest/ dette er saa klart oc hvidt / som et Taar der kunde staa i ens Øye.

1. Aff blomsterne.

Det andet slags er noget seyactigt/ hvilcke de sancke aff bladene paa Træerne/ naar der er falden en Honnig Duug/ denne Duug falder ickun paa nogle Træer om Sommeren / i de varmeste Dage / oc smager dette tyg søt som Honnig / bladene seer som de vaare offverstrøgne med Ferniß / saa glisser de. Naar mand hører mange Bier i nogle Træer / oc ere dog ingen Blomster der paa / da er der falden saadan en Honnig Duug paa samme Træer. Bierne tager ickun det klariste oc tyndeste der aff om Morgenen tilig / det andet bliffver siddendis paa bladene oc bliffver aff Solen saa sej / at oc Fluer kand blifve sidendis faste der udi.

2. Af Bladene paa Træerne/ naar der er falden Honnig-Duug.

Det tredie slags sancke de om Høsten/ naar nu ingen Blomster ere meere i Marcken/ udaff vel moede søde Eble oc Pærer/ Plommer/ Vinbær oc andre saadanne søde Fructer oc Bær / men dette Honnig er dem icke sundt/ som udi det 7 Capitel er om formeldet.

3. Af velmoede søde fructer oc Bær paa Træerne.

Alt dette Honnig giffver Bierne i Hullene paa Kagern aff deris Munde / oc er hvert Hul paa Kagen saa konstige bygt/ saa at det hælder noget ind ad bag til/ oc for til staar det noget ofver ende / saa at det løber icke tilbage igien udaff Hullet. Naar Hullet nu begynder at vorde fuldt / da begynder Bien oc at lucke det til fra neden med en Voxhinde; naar nu Hullet er slet fuldt / lucker hun det gandske Hul til med Vox.

Naar Bierne flytter oc drager ud aff Kuben / da tager de Honniget med / eller henter det siden hver

Bjerne flytter eller tager intet med sig aff kuben / uden den bare Honnig.

Taar: Men aff Voxet tager de icke det ringeste/ ey heller aff Pudderet i de tomme Kager / alt dette lader de efter sig / thi de kand meget snart giøre Voxkager hvort de kommer. De kand oc icke heller tage det coagulerede Sucker Honnig med sig/thi naar de selff tager Honniget udaff en Kube som er Aar gammel/da findis de smaa hvide Suckerkorn paa Bonden / ligesom det vaar Hagel eller Sneekorne / smager vel søde / dog er den beste Honnigs Sødhed udsuet aff Bjerne.

Her skulle vel ocsaa / efter Ordningens Vdkreffvelse / beskrifvis den store Nytte oc Gaffn som Honnig oc Voxet med sig fører/ men jeg befinder mig alt forringe der til at være / dennem udi all deris Brug retteligen at beskrifve. Jeg vil hafve det henstillet til en velforfaren Medicum, som retteligen kand stille for Øyne/hvor til Honnig oc Vox udi Medicin kand være brugeligt / oc skulle Apoteckeren icke gierne vilde miste dem / Badskerne kand icke heller ombære dem fra deris Plaster oc Salve; i Kircken kand voxet ingenlunde ombæris. En god forstandig Hußmoder vil icke heller gierne ombære dem/oc i synderlighed det Honnig som saaledis reenligen tagis fra Bjerne / saa at slet ingen Bjer eller andet kommer der iblant/enten aff det Pudder som sidder i de tomme Kager/heller de smaa Orme eller unge Bjer/saadant hvit oc reent Honnig er hart ad saa got som Sucker udi Maden: Men det Honnig som Bonden med en stang rager tilsammen baade Bjer/Vox/sort/oc hvit i en hob/ blifver aldrig saa velsmagende/ ey heller saa sundt/hvorledis det nu skal rensis oc handlis / der om skal formeldis i det sidste Capitel.

Det

Det tiende Capitel.

Hvorledis mand skal komme til Bier/ oc indkiøbe dennem/ oc om Folckene som dem vilde holde.

Nddog de Gamle haffver effterlat os en Maade/hvorledis en Huußvert kand bekomme Bier / saa at mand icke skulde haffve behoff at kiøbe dennem udaff nogen anden / hvor om den S. Mand M. Niels Milckelsøn Aalborg/udi hans liden Bjebog/som findis i hans Huußholdings Calendario, den gandske Processudførligen paa Danske haffver beskreffven /hvor jeg ocsaa vil haffve den gunstig Læser henvist / om nogen haffver Lyst til saadant at forsøge: Dog haffver jeg endnu aldrig hørt nogen/ som paa samme Maneer sine Bier haffver offverkommen/hvorfor jeg ocsaa for Kortheds skyld samme processher at indføre/ haffver effterlat.

Der tallis vel ocsaa udi Dommernis Bogs 14 Capittel om en Bisvarm/ som Samson fandt udi Løwens strube/ hvilcken hand en kort tid tilforne selv haffde ihielslaget/ men hvo kand sige om Bierne bleffve auflede udaff Aadzelet eller de vare fra uden til fløyen der ind/ hvor om Skrifften intet formelder; Thi holder jeg for at de vare fløyen der ind/oc saa haffver Bygt i den Huule strube aff Aadzelet. Hvorledis Bierne ellers auflis oc skabis der om er formeldet i det andet Capittel.

Hvo som haffver lyst til at holde Bier / hand see til at hand kand forhverffve dem redeligen / oc for fyldist værd Kiøbe dem fra en anden med hans gode villie oc sam- Bier vil forhaerffvis redelige.

samtycke/ dog ere de meget bedre som kommer flyffvendis til en oc haffver ingen Herre: Eller oc naar mand finder nogle Bjesværme som haffver ingen Eyermand/ men de Bjer som mand faar til Straff/ Item Tiende Bjer oc Arffve Bjer/ vil icke vel staa i Lengden/ thi naar den Person døer som tog vare paa nogle Bjer plejer Bjerne gemeenligen efteer Haanden ocsaa at forgaa.

Naar nu nogen vil indkiøbe nogle Bjer aff en anden/ da skal hand icke kiøbe dem om Sommeren eller mod Vinteren/ men imod for Aaret/ naar de ere offver fødde/ maa hand udvælle hvilcke hand vil/ da skal hand lucke Kuben op/ oc see om Voxet er icke formeget sort oc for gammelt/ om de endnu haffver saa meget Honnig at holde sig frem med/ indtil de kand faa noget paa Blomsterne/ oc at de ere stercke aff Bjer/ oc jo meere de ere onde stinge oc værie sig jo artigere ere de.

Hvilcke slags Bjer der ere duligste.

Der er vel oc et andet slags/ som ere noget mindre oc ere lidet Haarede/ oc hafver kiendeligere stræger oc rande tvert offver Lifvet paa sig/ disse mindste ere de dueligste oc beste.

Mand skal oc beskue Stocken eller Kuben/ om der er saa sterck/ at Bjerne kand være der udi en Sommer eller tu/ oc der som Eyermanden begierer hvad billigt er/ da skal mand icke lenge prute eller tinge/ oc betale dem førend mand flytter dem fra hannem.

Huorledis mand skal indkiøbe dem.

Der ere mange meeninger om/ naar den beste tid skal være at flytte Bjerne aff sin sted; Dog er det med faa ord at sige/ Nemblig/ saa lenge Bjerne ligger stille i Vinterleje/ oc icke endda ere udfløyne/ da er det altid lige got at flytte dem/ oc sette dem hen hvort oc i hvad orden mand vil; thi da ere Kaggerne haarde oc styffve/ saa de

Den beste tid at flytte dem.

de icke lætteligen affbryder: Men haffver Bjer staaet paa et sted / oc lærdt en visse fluct / oc mand vilde flytte dem aff sted / mens de endnu fløyer ud / da søger de alt til det gamle sted / jeg haffver seet Bjer som endeligen aff Fornødenhed maatte flyttis aff sted / Bjerne søgte paa det gamle sted / oc lagde sig i en Klump ned paa Jorden / oc varede lenge førend de vilde søge i deris Kuber igien / som dog icke stode langt fra i den samme Hawe. Nu kand en hver tencke at de fleeste aff dem forfløyer oc forkoffter / uden saa vaar at de flyttedis langt bort / en Mijl veys eller meere / oc icke kunde finde den gamle fluct som de kiendte tilforn / da skulle de vel venne sig til en ny fluct / naar som heldst det vaar om Foraaret.

Naar mand nu vil flytte dem / skal flyffve Hullet om Afftenen / naar de ere alle inde / tilluckis / oc skal hver Kube være kljnt paa sin særdelis Bonde eller Fiæl / da skal de føris paa en Vogn / saa maa det skee meget sacteligen / oc skal mand sky alle Steenbroer oc kiøre paa Engbond / det meeste mueligt er / Thi de hader stort Bulder / saa ere Træhiul bedre her til end de beslagne Hiul / fordi de giøre icke saa megen klammer. Er det om Vinteren da kand de allerbest agis paa en Slæde / den aller sickerste oc beste maade er at bære dennem paa en Stang / der som der icke er for langt imellem. Hvorledis de skal flyttis.

Naar de nu kommer til den sted som de skal blifve / skal mand icke oplucke dem uden imod Afftenen / saa de første Afften icke flyffve forlangt / siden skal de om anden Dagen lære Veyen. Oc kand mand end ocsaa see en stor Snildhed paa dem; thi naar de aff førsten flyfver ud paa et fremmet Sted / da vender de altid Næsen imod Kuben / oc lenge beskuer den oc alting / giører saa først en Hvorledis Bjer lære at kiende Kuben aff Førsten.

liden Kredtz offver Kuben / altid beskuendis Kuben oc ald Leylighedenn. Denne Kredtz giører de alt større oc større / indtil de kommer høyt op i Vejret / der med gaar de ad Marcken.

Naar de kommer tilbage igien / giør de først en vjd Kreds offven ofver Kuben oc beskuer alting vel / oc giør saa Kredsen jo lengre jo mindre / indtil de kommer til Kuben igien / hvor de kom udaff. Oc stode der hundrede Kuber / da søger dog en hver Bje i den Kube som hun drog udaff.

Om Steden hvor mand skal sætte Bjer til Arbejde / der om er taldt i det 2 Capitel. Mig er sagt aff en gammel Bondemand / som all sin Lissstjd med Bjer haffver omgaaets / at naar nogen vilde udvelge et Sted / hvor hand vilde sætte Bjer aff førsten / da skulde mand tage udi en Kande got nyt Øl / oc sætte paa de Steder som mand vilde giøre Bjehawer / oc paa hvilcket Sted at Øllet giøris mest / oc lige som det vilde løbeofven af Kanden hver Taar / der skulle blifve det beste Sted / til at giøre Bjehawer / oc der skulle de meest formeere sig.

Om Steden at udvellie / til at sætte Bjer paa.

Jsynderlighed vil de staa paa smucke reenlige steder / icke fornær Rendesteene / eller andre uhomske Steder / oc hvor ingen Røg kand komme til dem; Item / hvor de kand være sickere for Svjn / Hunde / Heste oc alt andet Qvæg / de kand oc ey heller lide at mand jdelig gaar frem hos dem / heldst om Middagen / naar de arbejde alle flittigste.

Bjernevil icke paa hvert sted formeere sig.

Der ere vel mange som haffver stor Lyst til at haffve Bjer / men Bjerne vil icke være hos en hver. Jeg veed nogle som 3 gange hafver begyndt med dennem / men de ere alt forgaaen igien inden tu Aar. Jeg haffver

ver oc aff mine egne Bier / sat tvende Stade til halffve hos en god Dannemand/der stode de udi 2 Aar / det ene døde/det andet maatte jeg omsier tage der fra igien uden ald Fruct / oc sværmede der ingen aff dem udi to Sommer offver.

Der ere oesaa nogle Mennisker som de ingenlunde kand fordrage / men søger dem strax naar de kommer i en Hawe hvor Bier ere udi. Saa ere der tvert imod andre Mennisker/som blotte oc bare kand omgaaes med dem/ oc aldrig bliffver stucken aff dem: Aarsagen veed jeg icke eigentligen / dog siunis / at deris Sved lucter stram oc ilde/ saa at Bierne derfore icke saa vel kand fordrage dennem som andre Mennisker / thi det seer mand aff dem / at dersom nogen haffver ædet noget som lucter sterck/ som Redicke/ hvid eller Rødløg/gammel Øst/ eller drucket Brendevjn / sterckt eller beskt Øl/da kand de icke fordrage hannem nær hos sig / de kand ey heller fordrage Qvindfolck undertiden / item dem som haffver Saar paa deris Legemer oc dem som nyligen er Aderlat. In summa / de hader all ond / skarp / oc besk Luct / all Stanck/ Røg/Bulder oc Vroe. Thi lige som de ingen Mennisker eller andet Creatur giører nogen Forfang / saa kand de oc icke heller fordrage at mand vil fexere dem/med det som dennem kunde være imod.

Det elleffte Capitel.

En liden Underviszning hvorledis om Vinteren med Bier skal omgaaes.

DE som haffver ført deris Bier ud paa Heder iblant Liung / de flytter dem icke der fra førend Frosten begynder / ungefer om S. Martini Dag / thi samme Vrt blomstrer indtil ind paa Vinteren / at Frost oc Snee begynder.

Hvo som befryeter sig for Muus / hand skal lucke Flyffvehullene til paa Kuberne / dog vil de icke vel lade sig indelucke / førend om S. Dionysij Tid / effter den Tid begynder Bier at leyre sig her i Landet / dog naar Solen skinner varm / gaar de dog ud oc seer sig om. De ere fordi allerbest farne / naar de om Vinteren ofver kand bliffve staaendis paa det Sted / som de stode om Sommeren offver. Det kand dog icke allevegne skee for Tiuffve oc Skielmer som gierne strax i Effterhøsten er effter at stiele fra dem.

Bierne ere best farne at bliffve Vinteren ofver der som de stode om Sommeren

Naar de kand bliffve bestaaendis paa Steden / oc mand allene kand lucke for Muus / da skal mand tage smaa Hylderør saa lange som en Finger Ende / oc saa vjde i Hullet / at en Bie lættelig kand gaa der igiennem / sætte saa saadant et Rør udi Hullet ved den ene Side / oc stoppe det øffrige med reene Klude / saa faar Muusen at bliffve ude / oc Bierne kand alligevel komme ud oc ind / men skal Bierne flyttis fra det Sted som de stode Sommeren offver / da vil der saa luckis / at de icke kand udkomme; Thi naar der er varmt i Veyret da flyfver de ud / oc effterdi de ere Steden ubevant / kand de icke finde til Kuben igien.

At lucke for Muus at Bierne dog kand komme ud oc ind.

Denne lucken skeer paa mange maneer / blant dennem alle er denne den fornemmeste / at mand tager aff de store lange Borrer / som mand kalder Veffver-Kaarder /

der/hver er saa stor som et Hønse Eg/aff dem kand mand sette en saa løslig i hvert Hul/saa haffver de Lufft nock/oc ingen Muus biuder sig til at gaa der igiennem/ thi de sticker dem paa Næsen.

Ellers plejer nogle at klijne dem til med Leer/ oc klijne nogle Gaasepinde i Hullet/ eller oc sticke smaa hul paa Læret.

Nogle tager tynde velslitte Læritz Klude/oc sticker dem for med fire Pinde.

Nogle haffver aff det hvide Blick som Lychtemagerne bruge/ oc der paa smaa Huul stungne/ oc i Hiørnene fire store Huul/ hvor igiennem mand kand feste det til Kuben/ enten med fire Søm ellet andre smaa Pinde aff hart Træ/ dette er oc en god maneer.

Jeg tager aff de tynde Spaaner som Bogbinder oc Sværdfæjgere bruge/ oc sticker der smaa Huul midt paa/ oc fester det med smaa Skopinde for flyfoe Hullet.

Setter mand dem ind i noget Huus/ da skal der være Huul nederst paa Dørren/ at Katte kand gaa ind oc ud for Musenis skyld; For det andet skal der icke være luct for Tæt/ thi de behøffver Lufteen meere end Varmen: For det tredie maa de endeligen staa frj for Røg/ den kand de ingenlunde fordrage.

Om stedet som Bjer stille staa om Vinteren.

Mand skal ey heller fortslig flytte Bjer ind i Huuse/om de ellers kand være for tysactige Mennisker. Thi enddog de paa Honniget intet kunde forbedre dem/ haffve de dog altid noget at bestille/ indtil de legger dem i Vinterleje. De henter Axelskab/ oc naar Podemesteren icke forvarer sit pode Vox paa de unge Planter/ da henter de det bort altsammen/ oc klijner alle Sprækker oc smaa Hul til der med imod Vinterens Kuld/ paa de-

Bjerne ere ingen Tjd leddige.

Bjerne lucker selff for sig imod Vinteren.

ris Kuber/ de lucker oc selff Flyffvehullet paa Kuben saa nær/som et lidet Hul de selff kand komme udaff/naar de formoder en streng Kaald Vinter.

Naar Bjerne kand bliffve staaendis paa deris sted Vinteren offver/som før er sagt/ oc mand fornemmer ingen Muus/ da er det best at mand intet lucker for dem oc de som da staar paa bare Bencke/hvor ingen Skuur er offver/skal mand ickon vende Halm-Kappen det baggerste frem ad/saa Halmen kand henge ned for Flyffvehullet/ at ingen Snee kand fyge ind til dem / oc smaa Fugle som Mußviter icke saa lige kand flyfve ind til Hullet / saa skal mand see hvor Bjerne altid effter haanden skiuder deris Affgang/ døde Bjer/ oc andet ud igiennem Flyfvehullet fra sig/saa kand de oc/naar Solen skinner/ gaa uden for imod Foraaret/ oc rense oc putze sig.

Strax det gaar imod tiden hen i Fasten/at de snart venter at vilde komme ud paa Arbeyde/ da tager de selff bort/ hvis de udi deris Flyffvehul haffver til kjnet / oc giemmer det i Kuben for sig selff.

For det sidste veed en hver at de icke kand fordrage Regn/hvorfor mand vel skal forvare dem / at det icke drypper paa dem om mand haffver Skuur offver dem/ eller om de staar blotte at Kappen da slutter vel offver dennemallevegne/ thi Vandet kand lettelig drage sig igiennem Halmen ind udi deris Arbeyde/oc forderffve eller udjage dennem imod Foraaret.

Det tolffte Capittel.

Hvorledis Vox oc Honnig skal skiellies fra hver andet/ rensis oc giemmis:

Hvil-

Vilcket Honnig som mand vil bruge enten til Lægedom/ eller til Apotecket/ eller i Køckenet til mad / oc icke blande Miød aff / da skal mand der til intet tage uden de reene hvide Kagger / saa langt de slet ere tillucte med Voxhinde / oc med en Kniff skiære alt det tomme Vox neden aff/ for det Pudder skyld som Bierne hafver giemt der udi; saa skal mand ocsaa lese alle døde Bier reent der aff/ thi de haffver inden i sig en guul materie/ som er usund/ naar den kommer blant Honniget/ oc foraarsager vrid udi Mennisikens Legeme / lige som det vaar Colica.

Honniget kand mand klare paa tvende maader oc maneer: Den første er at mand hafver en spitz Pose / kaldet en Hyppocras eller claret Pose/ komme der Honniget udi / oc henge den ved en varm Kackeloven / eller oc saa luncke Honniget først lidet offver Ilden i en reen Kedel/ saa løber Honniget saare reenligt selff igiennem Posen i Karret som der under settis/ oc Voxet bliffver i Posen igien/ dog vil denne maneer icke befalde mig / for de mangfoldige Fluer som findis paa Posen siddendis/ oc skulle vel alle de Fluer som vaar nær sætte sig paa Posen/ thi bruger jeg efterfølgende maneer.

Den første Maneer at clare Honniget.

Her til behøffver mand nu saadan en Voxpærse/ som de haffver der blander Miød/ til at pærse Voxet ud med/ saa skal mand i en reen Kiædel sætte Honniget offver Ilden/ oc lade det bliffve meick varmt / komme det siden i en Pose/ oc der med paa Pærsen/ oc saa sacteligen knuge Honiget af Voxet paa en gang/ udi et reent Kar sat under Pærsen / sette saa Honniget hen oc lade det

En anden oc bedre maade at klare honninget.

staa

staa aabet/ saa skiuder det en Voxactige materie som en Skum offven paa sig / den skal mand skummereent offven aff med en Skee / indtil Honniget staar klar som Olie.

Dette er nu den skønne dulce nectar , liflig sød Saft som til u-tallige mange sager paa Apotecket/ i Kircken/ i Huusholdning oc i mange slags Embidts Folckis Værckstæder / enten Honniget / eller oc Voxet / bliffver brugt.

Honnig skal forvaris for Muus/ Myrer oc Bjer.

Naar dette Honnig saaledis er vel affskummet / da setter mand det vel tilluckt i Steen Kar / at for varis for Muus/ Myrer / oc i sønderlighed for Bjerne selff / det bliffver saa hart / at mand med en Skee neppelig kand bryde det op.

Hvo som nu endelig ydermere vil rense oc skiære det/ hand skal komme det i en ny Potte oc til en Kande Honnig tage en Pegel reent Brøndvand/ sette det paa en sact Kullild/ oc lad det siude sactelig oc stedse skumme det saa lenge der findis Skum der paa/ vil mand slaae en Skeefuld Rosenvand der iblant / da smager Honniget vel der aff / det skal siudis saa lenge indtil Vandet gandske er bort saaddet/ oc Honniget er skummet saa klart som Olie / saa skal det staa i Potten / indtil det bliffver svaalt/ dog icke slet kaalt/ siden kand mand gifve det i Steenflasker/ eller Glasflasker oc for vare det.

Dog kand mand aff dette Honnig intet giffve Bjerne ad æde/ dette smager nu slet intet aff Voxet / men noget nær som Sucker/ kaldis paa Apotecket/ mel despumatum, eller skiæret oc forskummet Honnig.

Hvorledis nu Voxet reensis / veed moxen en hver Huusvert/ oc allerbest de som blander Miød/ dog vil jeg

oc

oc sætte en enfoldig Maneer for dem som icke blander Miød/ eller haffver ickun lidet Vox at rense.

Mand skal tage alt det tomme Vox oc det som mand haffver perse: Honniget fra/ komme det i en Kedel med Vand/ sætte det paa Ilden/ oc lade det bliffve siudendis heet/ naar det begynder at vil siude/ da kom der aff i en sterck Pose/oc dermed paa Persen/sæt en Ballie eller Kedel med noget kaalt Vand under Persen/ oc perse Posen vel hart ud/ saa gaar Voxet med det heede Vand igiennem Posen i det nederste Kar/ oc bliffver alleniste Skarnet i Posen/kast det bort/knug saa med Hænderne Voxet op aff Vandet i trinde Balde/kom det saa i et Kaaber Kar paa Ilden for sig selff/oc lad det smeltis/ saa sætter ald Vreenlighed/ som endda findis i Voxet/ sig paa Bonden/hælde saa smuckt sact det klareste offven aff i et Kar/eftersom du haffver meget Vox til/ saa haffver du det reene for sig selff oc det ureene bliffver paa Bonden tilbage/ oc saa for sig selff/ mand pleyer at legge et Baand i det sidste Kar/ at naar det bliffver kalt/mand da kand tage om Baandet oc henge det op.

Beslutning.

SAa haffer nu den gunstige Læser her en enfoldig/dog sandferdig Beretning oc Underviißning/ hvorledis hand med sine Bjer allerbest kand omgaaes/ saaledis som det her i Landene kunde siunis mig at være gaffnligst/dog er her

i denne liden Bog icke beskrefven alle Maneer/ som udi andre fremmede Lande brugelige være kunde/ellers haffde Bogen blefven alt for vjtlöfftig/dog dersom der fantis nogle Øfrigheds Personer som hafde Skowe eller Engmærcke/ paa de steder som den Urt Liung voxer / saa at Bjerne kunde taale hoñiget at fraskeris/oc hafde Lyst til at lade anstille en vild Bjehandel eller Waldzeidlerj / oc ere det aff mig begierendis / da er ieg offverbødig dennem det skriffteligen for at stille / oc en beqvem Person saa vjt mundeligen undervjse / at hand saadant for dem kand anrette. Saadant kand uden all Bekostning om Aaret en skiøn Hob Honnig indbringe / oc med en Persons flittig Indsiun oc Tilsiun/kand Skowen paa nogle Aars Tjd bliffve fuld aff Bjer / oc det uden Skowens Skade.

Den-

Denne Tractat er affdeelt udi tolff Hoffvet-Capitler som effterfølger:

I. Om Bjernis ypperlige dyder/oc hvor mange slags der findis udi hver Kube. 1

II. Om deris Fødsel oc Ankomst/oc naar de sættis ud/ eller flyttis om Foraaret. 6

III. Om deris Formering/Tiden/naar oc hvorledis de sværme her i Landene. 12

IV. Naar oc hvorledis mand Sværmene skal afftage/ stocke/oc indsætte udi Kuberne. 23

V. Naar nu Bjerne ere stockede oc sat udi Kuber/hvorledis da fremdelis der med skal forholdis. 41

VI. Om Bjernis Fiender / oc andet hvis dem kand være til Forhindring/ oc hvorledis de der fra kand befries. 47

VII. Om Siugdom som Bjerne kand paakomme/ oc Middel der imod/saa vyt mig er vitterligt. 50

VIII. Hvor lenge Bjekuber kand blifve staaendis/hvilcke der skal afftagis/oc naar mand dem skal afftage. 59

IX. Om Bjernis Lisfs Korthed / oc deris store Gaffn oc Nytte. 66

X. Hvorledis mand skal forhverffve oc indkiøbe Bjer/ oc om Stædernis oc Folckenis Underskeed. 71

XI. Hvorledis mand om Vinteren sig der med bør at forholde. 75

XII. Hvorledis Vox oc Honnig separeris fra hinanden/oc hvorledis det rensis oc giemmis. 78

ENDE.

ERRATA.

Pagin. 7/ lin. 13/ for hvilcket læs Hullet.
Pag. 9/ lin. 14/ læs/ Drener oc Vox er sig nock.
Pag. 34/ lin. 1/ for da læs dog. Lin. 30/ læs under for unde.
Pag. 35/ lin. 8/ læs Bier sig paa. Lin. 24/ for mange læs Margen.
Pag. 38/ lin. 27/ læs da for oc.
Pag. 44/ lin. 10/ læs/ Græsset under Ruben.
Pag. 51/ lin. 15/ læs fornemme for formene.
Pag. 55/ Lin. 19/ læs falst for fast.

books2ebooks.eu

Læs mere om projektet på:

www.kb.dk/EOD
www.books2ebooks.eu

Om EOD-projektet

"eBooks on Demand" (EOD) – på dansk "eBøger on Demand" – er et europæisk samarbejdsprojektet, der blev indledt i 2006. Det omfatter 14 national- og universitetsbiblioteker fra hele Europa og finansieringen sker bl.a. via EU.

Projekt har gjort det muligt for brugere af Det Kongelige Bibliotek at bestille ældre bøger som eBøger på nettet via REX. På længere sigt vil brugere på denne måde få adgang til millioner af bøger på nettet fra europæiske biblioteker leveret i digital form som søgbare PDF-filer -såkaldte eBøger.

eBøger fra dit bibliotek via

eBooks on Demand

digitaliseret via

Det Kongelige Bibliotek